

HISTORIA ECCLESIAE

Bardócz Csaba

Eresztevény

Cserkészmozgalom Erdélyben

A román cserkészzet rövid története

A román cserkészszövetség 1914-ben alakult meg. Első kezdeményezői és a bizottság tagjai között megemlíthjük Murgoci és Ghidionescu tanárokat, Berindei ezredest, Simboteanu századost, Manolescu őrnagyot, s az ismert újságszerkesztőt, Costa Forut. A főcserkész tisztet Károly trónörökös töltötte be bámulatra méltó rátermettséggel. A kiváló román tudós Iorga így írt róla: *Károly trónörökös Őfensége 21 éves korában fiatalsága teljes lendületével és természet adta bátorságával szervezte meg az erkölcsi és fizikai nevelésnek ezt a kiváló intézményét, a cserkészzetet.*¹

Murgoci tanár 1913 nyarán tért haza Angliából. Hazatérve úgy beszélt az angol scout intézményről, mint amit itt is be kell vezetni. Javasolta is, hogy *Pandurii României* legyen az új intézmény neve. A mozgalom szervezésébe bekapcsolódik Károly herceg is. Ő az, aki a *cervetași* nevet javasolja. Így lett fejedelmi keresztapja ő a román cserkészzetnek.

Károly herceg ezután elutazott Potsdamba, ahonnan a háború kitörése miatt hamarosan hazatért, és létrehozta a II. kohorszt a Felső Prahova völgyében. Az elsőt ugyanis a bukaresti *Gheorghe Lazăr* liceum növendékei alapították saját kezdeményezésükre.

1914-ben a Prahova völgyében Károly herceg rendezésében sor került az első nagyobb szabású cserkészkirándulásra, amin 500 ifjú vett részt, úri és parasztyerek vegyesen. A hercegi vezér és serege nyomán, mintha a földből nőttek volna ki, úgy alakultak meg a cserkészlégiók szerte az országban.²

Egy évnyi lendületes munka után Berindei ezredes évi jelentésében már 9000 román cserkésztől számolt be,³ akik 56 kohorszban működtek.

A román cserkészek első találkozójára, az első nemzeti táborra Curtea de Argeșen kerül sor 1915-ben. Ekkor már előre látható volt, hogy a háború elkerülhetetlen, ezért már akkor ilyen irányú szakismeretekre oktatták a cserkészeket. A fiatal főparancsnok, Károly herceg Őfensége, ekkor már a trón örököse, 1916. május 19–22. összehívta a második nemzeti nagytábort. A főváros hatalmas sétányán, a Șoseaua Kiseleffen volt a tábor.⁴

Három hónap után, 1916. augusztus 25-én a román cserkészzet számára is eljött a cselekvés ideje. A nagy légió parancsnoka mozgósított valamennyi kohorszt és belépésre szólította fel az ország fiatalságát, amely olyan méreteket öltött, hogy egyszerre

¹ A romániai cserkészzet története. In: *Jó Barát*. 1927. január 15. III. évfolyam, 5. szám, 116–117. [A továbbiakban: RomCserkTört]

² Puskás Lajos: Királyi vezér a sereg élén. In: *Jó Barát*. 1932. október 15. VIII. évfolyam, 2. szám, 34. [A továbbiakban: PuskásKirályi]

³ RomCserkTört 116–117.

⁴ PuskásKirályi 34.

66 kohorszra szaporodott a cserkészosztatok száma, akik a háború alatt a legkülönbé-
 lebb szolgálatot teljesítettek. Egyesek mentő, futár, vasúti, telefon és távírdai szolgálá-
 tot teljesítettek, mások műhelyekben és hivatalokban segédkeztek, nagy városokban
 még rendőri szolgálatot is végeztek. Iași-ban és Bukarestben ellenőrizték az árakat,
 részt vettek a hadbavonultak családjának a segélyezésében, az állomásokon cigarettával
 és teával szolgáltak az átutazó katonáknak stb. Egyes csapatok víg őrsöket szerveztek,
 akik bőven felszerelve vidám nótákkal és színdarabokkal járták végig a kórházakat,
 hogy ezzel is enyhítsék a sebesült katonák szenvedését. Mások régi vitézi énekeket ta-
 nultak meg s az ősök példáit felidézve buzdították a harcba induló katonákat. Egyese-
 ket a haza szolgálata iránti vágy annyira elragadta, hogy maguk is fegyvert fogtak.
 Călărașiban az egész város lakossága elmenekült a bombázás elől, csak 8 cserkész ma-
 radt a rábizott helyen. Târgu Jiuban a város védelmében is részt vettek, bár ezt a pa-
 rancsnok megtiltotta. Azért, hogy hasonló eset elő ne forduljon, megtiltották nekik,
 hogy hadművelési területre belépjenek. A háború idején a cserkészek felada az volt,
 hogy az ország belsejében helyettesítsék a férfi munkaerőt és a hadbavonult apjukat és
 bátyjaikat, s igyekezzenek az édesanyjuk gondterhes arcáról a sötét fellegeket eloszlat-
 ni.

A háborúnak Romániára nézve legszerencsétlenebb korszakában, a Bukarest kiürí-
 tése utáni időben is megállták helyüket. A főváros kiürítését a hatóság ugyanis csak a
 16–40 év közöttiekre nézve határozta el. A cserkésziparancsnokság vezetése alatt, szü-
 leik beleegyezésével, 93 cserkész is távozott, akik a száműzetés nehéz hónapjain át
 szenvedésben edzett derék férfiakká serdültek és nélkülözhetetlen tagjai lettek azon
 gyerekkolóniáknak, amelyeket Moldvában szenteszt alapítottak (ide a fejvesztett me-
 nekülés után gyűltek össze). Ezek a kolóniák igazi cserkészkolóniák voltak. Összesen
 12 légióparancsnok volt megbízva a 9154 gyermek irányításával. Az élet robinsoni volt:
 maguk készítették ágyaikat, takarítottak, fát vágtak az erdőben, legeltették az állatokat,
 művelték a földet, kikényszerítve belőle az élethez legszükségesebb terményeket. A
 háborús romániai cserkészet második fázisa főleg Mugur és Nedeleu tanárok nevéhez
 fűződik.

A háború után a romániai cserkészet legjelentősebb állomása az 1920-as londoni
 jamboree volt, ahol nagy sikereket ért el a Romániát képviselő kis csoport szomorú
 népdalaival és nemzeti táncaival. Részt vettek az akadályversenyen, ahol másodikok, a
 kötélhúzó versenyen harmadikok, a bélyeg és nemzeti kézimunka kiállításon, illetve a
 nyomolvasáson pedig elsősként lettek.⁵

Ezen kívül évente tartottak táborokat, amelyeknek a székhelyei Techighiol (1920),
 Brassó (1921), Nagyszeben (1922) és Szinaja (1923). Az utóbbin maga Ferdinánd ki-
 rály is részt vett. Ezen táboroknak – Károly herceg mellett – a legfőbb segítőtje M.
 Grigorescu hadnagy volt.⁶

A háború után a legjelentősebb társadalmi szolgálatuk a következő volt: három hé-
 ten át mintegy 200 cserkész állott szolgálatba azért, hogy a posta és a telefon alkalma-
 zottjainak sztrájkja által az államra nehezedő kárnak legalább egy részét elhárítsák.⁷

A nagy lendületet vett romániai cserkészet azonban 1924 óta megtorpanni látszott.
 A megtorpanás oka az volt, hogy a sors elragadta a seregtől a vezért.⁸ Nem vettek részt

⁵ RomCserkTört 116–117.

⁶ PuskásKirályi 34.

⁷ RomCserkTört 116–117.

⁸ PuskásKirályi 34.

a koppenhágai jamboreen s az évi táborozások is kimaradtak. Lendületet csak helyenként vettek, ahol lelkes vezetők állottak a helyi szervezetek élén. Említésre méltó a Körösök kerületének (Ținutul Crișanilor) a működése, amelynek a szervezője Simboteanu ezredes. Aktív munkát végzett a Ghidionescu tanár vezetése alatt levő Szamosvölgye kerület is.⁹

Romániában a cserkészet kiváltságos kultúrintézmény volt. Adómentességet, vasúti kedvezményt és postadíj mentességet élvezett. A *Fundația Culturală principele Carol (Károly herceg kulturális alapítvány)* egyik alosztályaként működtek (Direcția 5-a), amelynek a céljai közt szerepelt a cserkészcapatok megalakításának elősegítése, hogy azok az ifjúságot Baden Powell elvei szerint életrevalóságra, kezdeményezőkésszégre, önértetre neveljék.¹⁰

1927-ben az alapítvány megváltoztatta az elnevezését és a *Fundația Culturală Regele Mihai (Mihály király kulturális alapítvány)* nevet vette fel. Hivatalos lapja ekkor még nem volt a szövetségnek. A Szamosvölgyi kerület adott ki egy nyomtatott újságot *Mesagerul Cercetașului (A felderítő hírvivője)* címmel.¹¹

A Nagy légió 1929. évi adatai szerint Romániában 7024 fogadalmat tett, és 2052 fogalom előtt álló cserkész volt, 19 megyében, 120 kohorszba osztva. 1929-ben hét táborot tartottak, ahol 277 cserkész vett részt. A statisztika nem említi az erdélyi katolikusok táborát, pedig a nagyszebenieknek, gyergyóiaknak és a kolozsváriaknak is volt táboruk, összesen 110 résztvevővel.¹²

1930-ban Károly visszatért az országba. Nagy lendülettel indult meg újra a cserkészmozgalom. Két hónap múlva megrendezték a Piatra Neamț-i jamboreet, ahol még gyenge volt a sereg, de két évi kemény munka után sokat fejlődtek. 1932-ben 203 kohorszban több mint 20 000 cserkész működött. 1932-ben a szenei jamboreen a 20 000 román cserkészt 2000 táborozó képviselte.¹³

A cserkészet iránti szeretet egyre nőtt az országban. Nagybánya erdős területet ajándékozott nekik, Kolozsváron is több helyen területet kaptak (pl. a Fellegvár oldalon, a Kálvária körül, sőt, szó volt arról, hogy a Bethlen bástyát is megkapják), Ilfov megyében Beletin de Vale nevű községben tíz holdnyi területet kapott a Nagylégió.

1933. július 10-én nyílt meg az első tiszti tábor Breazan, ahol jelen volt a romániai cserkészet minden fontos vezetője: Manolescu tábornok és Sâmboteanu ezredes, a tábor legfőbb kezdeményezői, Nedelcu és Popa At. inspektorok, Mugur tanár, Negulescu és Stoenescu parancsnokok, Goia tanár a kolozsvári kohorsz parancsnoka. Ez a tiszti tábor friss vért hozott a román cserkészetbe.¹⁴

A belügyminisztérium 656/1935. január 15-én kiadott rendeletében kötelezi a prefektúrákat és a közelöljáróságokat, hogy költségvetésükbe vegyék be a cserkészet céljaira szükséges összeget, ha a helybeli parancsnok kéri ezt.¹⁵

1936-ban több kiképző táborra kerül sor: július 2–12. között kiscserkész vezető táborot szerveznek nők számára. Július 15–30. között ugyancsak kiscserkész vezető tá-

⁹ RomCserkTört 116–117.

¹⁰ Puskás Lajos: A romániai cserkészet szervezete. In: *Jó Barát*. 1926. november 15., II. évfolyam, 3. szám, 64. [A továbbiakban: PuskásCserkSzerv]

¹¹ RomCserkTört 116–117.

¹² Puskás Lajos: Hazai cserkészhírek. In: *Jó Barát*. 1930. március 15., V. évfolyam, 7. szám, 165.

¹³ PuskásKirályi 34.

¹⁴ *Jó Barát* 1934. január 15., IX. évfolyam, 5. szám, 112.

¹⁵ Cserkészhírek: Közösségi és megyei támogatás. In: *Jó Barát*. 1936. március 15., XI. évfolyam, 7. szám, 196.

borra kerül sor, de ez alkalommal férfiak számára. Mindkét tábort Breazan tartják. Ez után augusztus 6–29. között cserkésziparancsnok képző tábort tartanak Brassóban. A tábor költségeit a Nagylégió fedezte, a résztvevőknek csak az utazás 75 százalékát kellett kifizetniük.¹⁶

A következő évben fekete fellegek jelentek meg a román cserkészet egén, 1937. január 24-én ugyanis Őfensége aláírta a strázsa, illetve a cserkészet egyesítéséről szóló rendeletet. Ez azt jelentette, hogy a 7–14 éves korosztály strázsakiképzést kapott, míg a 14–18 éves korosztály strázsa cserkész kiképzést (strájer cercetaş).¹⁷

A cserkészet Erdélyben

Erdélyben az első cserkészcapatot Z. Sebess József, a Református Kollégium tornatanára szervezte meg Székelyudvarhelyen 1911-ben. Három év múlva ez a csapat már 84 cserkésszel tevékenykedett. A *Jó Barát* folyóirat szerint a háború előtt és alatt az erdélyi cserkészet vagy nem volt felekezeti jellegű, vagy református volt.¹⁸

1920 előtt Erdélyben a következő városokban volt cserkészcapat: Arad, Déva, Fogaras, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad, Orsova, Resicabánya, Szatmárnémeti, Székelyudvarhely, Székelykeresztúr, Temesvár (a felsorolás betűrendben van, nem a megalakulás időpontját figyelembe véve).¹⁹

A két világháború között Erdélyben a cserkészet volt az egyetlen meg nem támasztott szervezet, amelyben az erdélyi magyar diák és iparos ifjúság, minden különösebb ellenőrzés nélkül, őszinte magyar közösségi életet élhetett. Az erdélyi magyar cserkészet a jamboreekon, a levelezésen és a cserkészirodalmon keresztül szoros kapcsolatot tartott fenn az anyaországi cserkészzel. Szervezetileg, gyakorlati ismeretekben, hagyományokban, szokásokban és szellemében megegyezett vele. A Trianoni tragédia nem változtatott az erdélyi cserkészetben. Noha az erdélyi csapatok a román cserkészsövetség tagjává váltak, sokkal inkább hasonlítottak a magyar cserkészethez, mint a románhoz.²⁰ Erdély és Magyarország közötti viszony megoldása 1921-ben még nem volt lehetséges. Sík Sándor az 1922. május 28-án tartott országos rendes közgyűlésen megállapította, hogy a kisebbségi magyar cserkészetnek csak Londonon keresztül tudtak némi támogatást nyújtani. 1920-ban ugyanis Londonban ülésezett a Nemzetközi Cserkészkonferencia, ahol a külügyi vezető a kisebbségi cserkészet helyzetének rendezését célzó javaslatot dolgozott ki.²¹

A kanderstégi²² megállapodásig – források hiányában – alig tudunk valamit az erdélyi helyzetről. A háború után a katolikusok kezdeményezték a csapatok szervezését. Az első a gyulafehérvári Majláth gimnázium csapata volt, amelyik 1922–23-as cserkészevben alakult újjá.²³ Egy évvel később, 1924. április 13-án a csapat 63 cserkésze fogadal-

¹⁶ Cserkészhírek: Breazan parancsnok kiképző tábor. In: *Jó Barát*. 1936. június 15., XI. évfolyam, 10. szám, 227.

¹⁷ Cserkészhírek. In: *Jó Barát*. 1937. február 15., XII. évfolyam, 6. szám, 138.

¹⁸ Gergely Ferenc: *A magyar cserkészet története*. 1910–1948. 143. [A továbbiakban: GergelyCserk]

¹⁹ A magyar cserkészcapatok elhelyezkedése térkép alapján, illetve a Gergely Ferenc *i. m.* 227 alapján, a helységnevek teljes mértékben megegyeznek.

²⁰ Bodnár Gábor: *A magyarországi cserkészet története*. 98. [A továbbiakban: Bodnár]

²¹ GergelyCserk 138–140.

²² Kandersteg, Svájc.

²³ GergelyCserk 143.

mat tett a város román cserkészcsoportainak a jelenlétében.²⁴ Új kezdeményezés volt az aradi cserkészcsoport beindítása, amely az ottani román kohorsszal egyetértésben, sőt vezetőinek kezdeményezésére alakult meg 1923. május 4-én. Az első kiképzést egy román öregcserkész vállalta. Nagyváradon 1925. március 30-án alakult meg az első csapat.²⁵ Kolozsváron az akkori körülmények miatt viszonylag későn, csak 1927. május 5-én tehetett fogadalmat a kegyesrendi főgimnáziumban 1925 óta szerveződő csapat. Követték őket a református és unitárius főgimnáziumi csapatok is. Az utóbbi erjét bizonyítja az, hogy itt készült el Erdély és Románia első vitorlázó repülőgépe, amelyet a cserkészek építettek és használtak.²⁶

Új mérföldövet jelentett az erdélyi cserkészet történetében az 1925. március 31-én tartott kanderstegi cserkészkongresszus kisebbségek érdekében hozott határozata, aminek az eredményeit a *Jó Barát* a következőképpen méltatta: *a megbízottak kijelentik, hogy minden kisebbségnek joga van saját nyelvén, saját vezetőivel cserkészetet létesíteni, s ha az ország többségi cserkészszövetségével nem tudna megegyezni, jogait azon állam cserkészszövetsége védi, amellyel egy nyelvű az illető kisebbség.*

A meglévő erdélyi magyar csapatok közösen alkottak egy légiót. Új csapat alakításához 6 jótálló, 1 vezető és 12 fiú kellett. A szervezés 1927. január 13-án indult, amikor az erdélyi katolikus iskolák főigazgatósága leiratot intézett az iskolákhoz, amelyben felszólította a vezetőket, hogy szervezzenek cserkészcsoportokat.²⁷ A reformátusok csak később csatlakoztak a kezdeményezéshez. Nehezen indult be a regös munka és az öregcserkészet is. A vezetők elsősorban a csapatok összefogását, ifjúsági vezetők képzését, a szóránymagarság – főként a moldvai csángók – megismerését szorgalmazták.²⁸

1928-ban a 269/nov. 29., 1928-as határozat értelmében a kolozsvári kohorsz úgy dönt, hogy feloszlatta a cserkészetet és beolvasztja a román *Astra* kulturális egyesületbe. A magyar csapat vezetősége azonban kiharcolta, hogy a kohorsz csapatai továbbra is cserkész keretben működhessenek.²⁹

Erdélyben kétféle cserkészet volt, diákcserkészet és iparos cserkészet. Az utóbbi 1929-ben indult,³⁰ de nem volt fejlődőképes, mert a cserkészet legfontosabb munkaidőszakában, a nyári vakációban, az iparos fiúk csak nehezen kaptak mestereiktől két hét szabadságot. Ezért van az, hogy csak ott fejlődött ki igazán az iparos cserkészet, ahol a diákcserkészek pártfogásukba vették őket.³¹

Az erdélyi magyar cserkészetnek nem is annyira hivatalos, mint inkább tekintélyen alapuló irányítója a kolozsvári római katolikus főgimnázium cserkészcsoportja volt, amely szervezettségben, cserkészismeretben, pártfogókban, létszámban a többi magyar csapat előtt állt. A csapat lelke és irányítója a fáradhatatlan, köztisztelőben álló Puskás Lajos gimnáziumi tanár. A 30-as évek elején őrsvetetőképzést szervezett, bár nem nevezte annak. Csapata Zsibón és Maroshévízen rendezett nagyszabású táborozást, ahová Erdély valamennyi csapatából 5–10 fiút láttak vendégül, olyanokat, akiket vezetőjük

²⁴ *A Romániai Magyar Cserkészsövetség bemutatása.* Kézirat.

²⁵ GergelyCserk 143.

²⁶ *Romániai Magyar Cserkészsövetség bemutatása.* Kézirat a Romániai Magyar Cserkészsövetség sepi-szentgyörgyi székhelyén az elnök, Gál Sándor tulajdonában.

²⁷ GergelyCserk 143–144.

²⁸ Uo. 185.

²⁹ Mátrai Béla: *Volt egyszer egy csapat.* 3.

³⁰ Kovács Lajos: *A cserkészet újraindulásának fontosabb momentumai.* Kézirat. [A továbbiakban: Kovács]

³¹ Bodnár 98–99.

méltónak tartott ott megjelenni (rendszerint az őrsvezetőket küldték el, s a cserkészetet elkísérték a csapatvezetőjük is). A fiatalok őrsvezetői kiképzést kaptak, a parancsnokok pedig tisztképzésben vettek részt. A táborokat mindig őrsi akadályversenyek és nagyszabású hadijáték zárta.³²

1930-ban Bukarestben cserkészkongresszust tartottak, ahol jelen voltak a romániai magyar cserkészek is.³³ Ugyanebben az évben, augusztusban, Piatra Neamţon rendezték meg az első román nemzeti nagytábor, ahol a magyarországi küldöttség 2 cserkésszel vett részt dr. Major Dezső parancsnoksága alatt. Két év múlva, 1932-ben Nagyszebenben sor került a második román nemzeti nagytáborra. A tizenöt napig tartó álló táborban a magyarországi 250. számú Hangya cserkészcsoport vett részt 30 cserkésszel, Kemény Dezső parancsnoksága alatt.³⁴ A következő, sorban a 3. román nemzeti nagytáborra Mamaja-Konstanza kerül sor 1934-ben.

1934-ben Romániában is dinamikusabban állították a cserkészetet az *államérdekek szolgálatába*. A Bukarestben megtartott csapatvezetői kongresszuson elhatározták, hogy az Oktatásiügyi Minisztériummal karöltve bizottság készíti elő a katonai előképzésre vonatkozó törvényjavaslatot. A *Jó Barát* ekkor még abban reménykedik, hogy a cserkészet megmarad annak a családias otthonnak, ami eddig is volt. A katonai előképzés fejlesztését célzó munkálatok iránt nagy volt az érdeklődés mind a magyarok, mind a románok részéről. A románok a Honvédelmi Minisztériumtól kértek tájékoztatást, míg a magyarok az attasék jelentéséből szereztek tudomást a szomszédok tevékenységéről. A bukaresti magyar katonai attasé szerint, a *Román Ifjúság Nevelési Hivatala* a mindkét nembeli, 7 és 18 év közötti ifjúság erkölcsi, nemzeti szellemű és testi nevelésének egységes irányítására hivatott szerv, amelyet 1934. május hónap elején kiadott törvény hívott életre. Ezzel a rendelettel elmérgesedett a helyzet és heves összecsapás indult meg a vakbuzgó nacionalista strázsaság és a cserkészet vezetői között.³⁵

A 1936. évi brassói jamboree volt a román cserkészmozgalom hattyúdala. A magyarországi csapat a vést hozó nacionalizmus jelenlétéről, a cserkésztestvériség és az államhatalmi erők súlycsoportbeli különbségeiről szerezhetett tudomást. Hogy milyen is lett a cserkészet, azt egy erdélyi levélből tudhatjuk meg: *A tervezett reformot végrehajtották. A cserkészetet véglegesen besorolták a „nagy falanx” strázsaszervezetbe. A 15 éven felülieket kötelezően felvették tagjaik közé, mint strázsacserkészeket; azonban nem mindenkitől veszik be az esküt. Cserkészkalapot csak külföldi táborban szabad viselni. A cserkészhűből csak az ing maradt meg (kék nadrág, sárga nyakkendő, sötét harisnya, fekete cipő, fehér sapka sárga címerrel, piros sárga színű, jelzések színűszínei: zöld, piros, lila, kék stb.). Tehát – zárta sorait a levélíró – felvettük a versenyt a legszebb paradicsommal.*³⁶

Az újonnan kitalált román *Országőrség (Organizația Starja Țării)* leventeszerű, militáris szervezet volt, amely a mindenkori vezetés iránti hűség és a sovíniszta öntudat jegyében tevékenykedett. Az *Országőrség* fejlesztésének ellenhatásaként Erdélyben erősödött a kisebbségi cserkészet. A román cserkészsövetség saját érdeke védelmében is erélyes lépéseket tett a kisebbségi cserkészet visszaszorítására. Célját mégsem érte el, mert 1937-ben hivatalosan is betiltották a cserkészcsoportok működését, felszámolták a

³² Bodnár 99.

³³ Mátrai Béla: *i. m.* 3.

³⁴ GergelyCserk 155.

³⁵ Uo. 185.

³⁶ Uo.

cserkészetet.³⁷ Helyét a Károly király alapította *Országőr*, a vasgárdisták szerint a *Királyőr* szervezet vette át. Ez minden fiatal számára kötelező volt.

Ez óriási csapást jelentett az erdélyi magyar ifjúság életére nézve. Hiszen megszűnt az egyetlen lehetőség, hogy – aránylag – zavartalanul fejthessenek ki ifjúsági munkát, hiszen a cserkészet volt az a hely, ahol jövőre készülők, mást is megsegítő, önmagát megvédő életre nevelték a magyar fiatalságot, ahol csak magyar népdalokat tanítottak nekik, ahol a székelyföldi táborokban elszórt magyarokról, moldvai csángókról beszéltek, ahol székely balladákat szavaltak. Egy-két évig itt-ott folyt a cserkészmunka a hamu alatt. A táborozásokat országszerte betiltották, de ezen a rendeleten az életrevaló csapatok úgy fogtak ki, hogy mozgótáborokat szerveztek, mellőzték a cserkészruhát és a jelvényeket. Az egyik csapat vakmerően állótáborot is megkísérelt, de ezt a járási csendőrség feloszlatta.³⁸

1939-ben az *Országőr* szervezet teljesen mellőzte a kisebbségi ifjúságot, ezzel halálra ítélte azt. A következő évben (1940) már tervbe vették a kisebbségek bevonását is, de erre már nem került sor, mert 1940. augusztus végén visszacsatolták Erdélyt Magyarországhoz.³⁹

Érdekes, hogy 1940 szeptemberében, az interregnum idején, Kolozsvár rendjét a hivatalosan már nem működő cserkészek biztosították. Szervezőjük és vezetőjük Dobri János cserkészvezető lelkipásztor volt.⁴⁰

Teleki Pál – a keserű felvidéki tapasztalatokból okulva – mindent megtett az erdélyi magyar berendezkedés tapintatos, óvatos végrehajtásáért. Ezért segítségképpen és a helyi szociális szervezetek támogatására cserkészerőket indított Erdélybe (velük együtt kelt útra a szövetség legszűkebb vezérkara, elsősorban az ügyvezető elnök, Éry Emil), hogy megtegyék a szükséges előkészületeket a szervezőmunka beindítására. A szövetség már szeptemberben megbízatást kapott Telekitől arra nézve, hogy a *leszakított erdélyi részekben működő és az anyaország cserkészszövetségével a megszállás tartama alatt is összeköttetésben állott magyar csapatokat sürgősen keressék fel, szervezzék újjá, és állítsák be a szociális szervezet szolgálatába, hogy felválthassák azokat a magyar fiúkat, akiket a szociális akció megindításához innen kiküldtek.*⁴¹ A rendelkezésre bocsátott két kis autó 3000 km-t futott és 700 liter benzint fogyasztott a feladat teljesítése során. Lendületet vett az a munka, aminek átmenetileg a leveteképzést is helyettesítenie kellett.

A HÖK (Hárshegyi Őrsvezetők Köre) is bekapcsolódott a munkába. A november 1-jén kezdődő első kolozsvári vezetőképző táborba, amit a Kolozsvár melletti Lomb erdőben tartottak meg, 110 fős HÖK csoport, a Központi század utazott le.⁴² A csapatok munkájának anyagi megalapozására sokféle gyűjtési formát javasolt és szervezett a központ. A játékos megnevezések mögött a háborús gazdálkodás és a nyomasztó szegénység lapult. „Héjavadászoknak” elnevezést kapott a narancshéj-értékesítés, „pénzgyártás papírból” címen folyt a papírgyűjtés. „Vasgyúronak” nevezték a vasgyűjtőket, „havasok fiainak” a hólapátolókat. Rendeztek még „fillérversenyt”, „télennyáron egy ruhában” mozgalmat, „vissza a természethez akciót” is.⁴³

³⁷ GergelyCserk 275.

³⁸ Bodnár 99–100.

³⁹ Uo. 100.

⁴⁰ Kovács: *i. m.*

⁴¹ GergelyCserk 276.

⁴² Kovács: *i. m.*

⁴³ GergelyCserk 276.

A 1940 májusában megalakult az V. kerület Csanád-Arad-Torontál megyei szerv Makón. Életre hívták a HÖK Keleti Századát. A kolozsvári Károly király parkot átnevezték Horthy Miklós parkká. Az indulásnál 53 vezető szorgoskodott, akik már régen dolgoztak a helyi mozgalomban. Ebben az időszakban megtette első tétova lépéseit a férficserkészet is. Egymás után alakultak a leánycserkész csapatok: Nagyváradon, Besztercén, Kolozsvárott, Marosvásárhelyen, Szatmárnémetiben, Nagykárolyban. Az első csapat 1941. május 11-én tett fogadalmat.⁴⁴

1941. április 5–10. között őrsvezetőképző tábort tartottak Gyergyószentmiklóson, amelyre Erdély különböző részeiből sereglettek a fiatalok.⁴⁵ Június 26–július 2. között regös tábort tartottak Kisbácsban.

1940–1944 között az észak-erdélyi cserkészmozgalom a Magyar Cserkészsövetség keretei között működött. A Magyar Cserkészsövetség méltó elismeréssel vette át az Észak-Erdélyi cserkészet meglévő erőforrásait: a cserkészvezetőket, a fogadalmat tett cserkészeket és a cserkészkorú fiatalokat.⁴⁶ Különös elismerésként az alábbi 48 személyt⁴⁷ jutalmazták az 1941. május 17-én alapított Erdélyi *Arte et marte! (Tudománnyal és fegyverrel!)* emlékéremmel:

1. Puskás Lajos – A Kolozsvári Piarista Gimnázium cserkészcapatának vezetője és az erdélyi cserkészet irányítója. Latin, jog és történelem tanár.⁴⁸
2. Cseke Vilmos – A mamaiai jamboreen térképészetben első díjat nyert.⁴⁹ Kolozsvári Piarista Gimnázium cserkészcapatának rajparancsnoka.⁵⁰
3. Ferenc Vilmos – A Kolozsvári Piarista Gimnázium cserkészcapatban tevékenykedett, mint öregcserkész. A kézimunka órákat vezette.⁵¹
4. Rohrer Károly – A Kolozsvári Piarista Gimnázium cserkésze.⁵²
5. Gabányi János – A szamosújvári 386-os számú *Czetz János* cserkészcapat alapítója.⁵³
6. Fábíán Béla – A Kolozsvári Református Kollégium internátusának felügyelő tanára, és a farkaskölykök parancsnoka.⁵⁴
7. Uitz Mátyás – A Kolozsvári Római Katolikus Fiú-Főgimnázium igazgatója, német tanár, kegyesrendi áldozópap és az iskola cserkészcapatának oktató parancsnoka.⁵⁵ A *Jó Barát* című katolikus ifjúsági lap társszerkesztője.⁵⁶

⁴⁴ GergelyCserk 277.

⁴⁵ *A Kolozsvári Református Kollégium Évkönyve az 1940–41. iskolai évről.* Kolozsvár 1941, 56. [A továbbiakban: RefÉvkönyv]

⁴⁶ Kovács: *i. m.*

⁴⁷ *A diadalmas cserkészlilom.* 120.

⁴⁸ *A Cluj-i Róm. Kat. Fiú-Főgimnázium 1932–1933. tanévi Értesítője.* Kolozsvár 1933, 36. [A továbbiakban: KatÉrtesítő]

⁴⁹ Puskás Lajos: *A tizedéves határkőnél.* Gloria nyomdai műintézet nyomása. Cluj 1937, 23.

⁵⁰ KatÉrtesítő 1935–1936. 44.

⁵¹ Uo. 1932–1933. 32.

⁵² Sylveszter Lajos: Cserkészek a bukovinai székelyeknél. 1934. In: *Honismeret.* 2001/4., XXIX. szám.

⁵³ *A Szamosújvári M. Kir. Allami 4 osztályos gimnázium és középiskola évkönyve az 1940–41. iskolai évről.* (Az oldalszámot nem tudom pontosan, mert egy másolatból vettem az adatot, ahol az oldalszám nincs feltüntetve.)

⁵⁴ RefÉvkönyv 1934–35., 1935–36. és 36–37. 100.

⁵⁵ KatÉrtesítő 1930–1931. 30–31.

⁵⁶ Cserkészkülönpróbák. In: *Jó Barát.* 1927. április 15., II. évfolyam, 8. szám, 183.

8. Buszek Gyula – A Csíkszeredai katolikus cserkészcsapat parancsnoka.⁵⁷
9. Petres Kálmán – Marosvásárhelyen hittantanár és az ottani cserkészcsapat vezetője.⁵⁸
10. Szakáts Antal – Az 1929-ben alakult brassói katolikus gimnáziumi cserkészcsapat parancsnoka.⁵⁹
11. Schronk Jenő – Az aradi kohorsz III. centúriájának a parancsnoka⁶⁰ és főgimnáziumi tanár.
12. Spániel Vince – A Marosvásárhelyi Református Kollégium mennyiségtan és fizika tanára és a kollégium cserkészcsapatának alapítója. 1937-ig csapatparancsnok.⁶¹
13. Jánossy Zoltán – A Marosvásárhelyi Református Kollégium tanára és a kollégium cserkészcsapatának cserkésztszjtje. 1940-től a csapat parancsnoka⁶²
14. Nagy Ernő – A Marosvásárhelyi Református Kollégium tanára és a kollégium cserkészcsapatának cserkésztszjtje.⁶³
15. Nemes Károly – A Marosvásárhelyi Református Kollégium tanára és a kollégium cserkészcsapatának cserkésztszjtje.⁶⁴
16. Árkosi László – A székelykeresztúri unitárius gimnázium tanára és az 351. számú „Dávid Ferenc” cserkészcsapatának rajparancsnoka.⁶⁵
17. Pokorny László
18. Pallós Emil
19. Kádár József – A Kolozsvári Piarista gimnázium cserkészcsapatának rajparancsnoka.⁶⁶
20. Dávid László dr. – A Kolozsvári Piarista gimnázium cserkészcsapatának rajparancsnoka.⁶⁷
21. Bors Ferenc – A Kolozsvári római katolikus iparos cserkészcsapat vezetője.⁶⁸
22. Daniló Zoltán – A Kolozsvári római katolikus iparos cserkészcsapat vezetője.⁶⁹
23. Buttinger Antal dr. – A Kolozsvári Piarista Gimnázium cserkésze. ⁷⁰ Térképészetben első díjat nyert a Piatra Neamț-i jamboreen, ugyanebben a kategóriá-

⁵⁷ Cserkészzhírek. In: *Jó Barát*. 1931. március 15., VI. évfolyam, 7. szám, 164.

⁵⁸ Puskás Lajos: A romániai katolikus cserkészlet jelenlegi állása. In: *Jó Barát*. 1928. április 15., III. évfolyam, 8. szám, 186–187.

⁵⁹ A romániai katolikus cserkészlet mai állása. In: *Jó Barát*. 1933. június 15., VIII. évfolyam, 10. szám, 230.

⁶⁰ Schronk Jenő: Alakítsunk cserkész csapatokat. In: *Jó Barát*. Ifjúsági lap, szerkesztőség és kiadóhivatal Róm. Kath. Főgimnáziumban – Cluj – Kolozsvár 1926. május 15., I. évfolyam, 6. szám, 108.

⁶¹ *A Marosvásárhelyi Református Kollégium Nyilvánossági jogú főgimnázium és elemi iskola, internátus és konviktus értesítője az 1930–31 és 1931–32 iskolai évről*. 35–40.

⁶² *A Tîrgu Mureș-i Református Kollégium Nyilvánossági jogú főgimnázium és elemi iskola, internátus és konviktus értesítője az 1932–33 és 1933–34 iskolai évről*. 45.

⁶³ *A Marosvásárhelyi Református Kollégium évkönyve az 1939–40. és az 1940–41. iskolai évről*. 61.

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ *A székelykeresztúri Unitárius „Br. Orbán Balázs” Gimnázium évkönyve az 1940/41. iskolai évről*. 30.

⁶⁶ *KatÉrtesítő 1935–1936*. 44.

⁶⁷ Uo.

⁶⁸ *Csapat élet*. Szerkeszti és kiadja a Szent Mihály Egyházközség 190. sz. Szent István cs. csapata, 1941. március hó, kézirat gyanánt. Az eredeti példány Kovács István kolozsvári öregcserkész birtokában van, ő a 49. számú Reményik Sándor öregcserkészcsapat csapatvezetője. 2.

⁶⁹ Uo.

- ban a Mamaiai jamboreen második helyet nyert.⁷¹ Később az iparos cserkész-csapat vezetője.⁷²
24. Forrai D. Tibor dr.
 25. Karácsonyi László dr. – A Kolozsvári Piarista Gimnázium cserkésze. Később a nagyváradai járványkórház igazgatója.⁷³
 26. Heinrich Mihály dr.
 27. Málnássy Géza dr. – A Kolozsvári Katolikus Gimnázium rajparancsnoka. A Piatra Neamți jamboreen bronzérmes kapott cserkészfénykép, illetve propagandaplakát kategóriákban.⁷⁴ Ő írta a „Liliom” című cserkész operett szövegét, és egy színművet (ma inkább „Musical”-nek neveznénk) is írt, amit a csapata adott elő.⁷⁵ Később orvosprofesszor Marosvásárhelyen.⁷⁶
 28. Sárly István dr.
 29. Sárly Béla dr.
 30. Z. Sebes József – Udvarhelyen a református Kollégiumban alapítja meg az első cserkészcsapatot,⁷⁷ majd Kolozsváron a Református Kollégium – ahol szintén testnevelő tanár volt – cserkészcsapatának vezető tisztje.⁷⁸
 31. Tulogy János dr.
 32. Kovács Zoltán – A Kolozsvári Református Kollégium segédtanára, majd igazgatói titkár, mennyiségtan szakos tanár, internátusi segédfelügyelő tanár, a 1933–34-es cserkészévtől a kollégium csapatának a parancsnoka.⁷⁹
 33. Kállay Ernő – A Kolozsvári Református Kollégium cserkészcsapatában a farkaskölyök parancsnoka, a Kollégium bentlakásában lakott, mint orvostan-hallgató.⁸⁰
 34. Brant József
 35. Dobri János – Kolozsvári lelképásztor (1914. november 23–1990. október 1.). Brassóban sikeres őrsvetető, később Kolozsváron az egyetemi cserkészzel és az ifjúság minden kategóriájával foglalkozik. 1940-ben a Magyar Cserkészszövetség észak-erdélyi megbízottja. Feladata az 1937-ben megszüntetett cserkészlet újjászervezése.⁸¹
 36. Nagy Árpád
 37. Lőrinczy Zoltán – A Kolozsvári Unitárius Kollégium testnevelő tanára és az iskola cserkészcsapatának, a Berde Mózsza cserkészcsapatnak a vezetője. A

⁷⁰ Papp József András: Hábárnáj. In: *Szabadság*. Kolozsvári napilap, 2000. június 30., XII. évfolyam, 150. szám, 3. oldal.

⁷¹ Puskás Lajos: *A tízedéves batárkónél*. Gloria Nyomdai Műintézet nyomása. Cluj 1937, 23.

⁷² *Csapat élet*. Szerkeszti és kiadja a Szent Mihály Egyházközség 190. sz. Szent István cs. csapata, 1941. március hó, kézirat gyanánt. Az eredeti példány Kovács István kolozsvári öregcserkész birtokában van, ő a 49. számú Reményik Sándor öregcserkészcsapat csapatvezetője. 2.

⁷³ Papp József András: *i. m.*

⁷⁴ Puskás Lajos: *i. m.* 23.

⁷⁵ Mátrai Béla: *i. m.* 4.

⁷⁶ Papp József András: *i. m.*

⁷⁷ *A Magyar munkanyelvű cserkészlet kezdetei*. Kézirat.

⁷⁸ *A Kolozsvári Református Kollégium Értesítője, az 1930. és 31–32. iskolai évről*. 114. [A továbbiakban: KvRefKollÉrt]

⁷⁹ Uo. 1932–33.; 1933–34. 41.

⁸⁰ Uo. 1934–35., 1935–36.; 1936–37. 100.

⁸¹ Kovács Lajos: *i. m.*

- hárshegyi repülőcseszkészek között szerzett „repülő pilóta” képzést. A Kollégiumban Hye Györggyel megalakítják a cserkész repülőcseszkés rajt.⁸²
38. Hye György – Németországban szerzett diplomát. Ott kezd el a vitorlázó repülést. A Kolozsvári Unitárius Kollégiumban Lőrinczy Zoltánnal megalakítottak egy cserkész repülőcseszkés rajt.⁸³
 39. Major László
 40. Pataki József – A Kolozsvári Római Katolikus Fiú-Főgimnázium tanára. Intézeti jegyző, történelmet, román nyelvet és szépírást tanított. 1930-ban az iparos cserkészcseszkés rajából csapatot alapított.⁸⁴
 41. Pálffy Ferenc
 42. Pulchard János – A csíkszeredai cserkészcseszkés rajparancsnoka.⁸⁵
 43. Nagy Rezső
 44. Péterffy Gyula – A székelykeresztúri unitárius főgimnázium zenetanára. Ő szervezi meg és vezeti az iskolában a cserkészcseszkés csapatot.⁸⁶
 45. Szolga Ferenc – A székelykeresztúri unitárius gimnázium tanára és az 351. számú „Dávid Ferenc” cserkészcseszkés csapatának rajparancsnoka.⁸⁷
 46. Simon István
 47. Varga Ferenc
 48. Kalik István

A magyar cserkészmozgalom 1942. évi átszervezése hangsúlyozottan fokozza a cserkészszakat katonai jellegét, ennek a negatív hatása mindmáig érezhető a fegyelem, a rend, az alak külsőségek merevsége terén és a cserkészszakatélkedők szervezési formáiban.⁸⁸

Néhány kolozsvári magyar cserkészcseszkés csapat története

Az Apáczai Cseri János cserkészcseszkés csapat története

A Kolozsvári Református Kollégiumban a cserkészszakat az 1930–1931. iskolai évben alakult meg a minisztérium és az egyházi főhatóság jóváhagyásával, valamint a cserkészközpont, a Nagy Légió beleegezésével. A csapat a kolozsvári *Fántánele* kohorsz XI. centúriája volt. Az 1930–31. első évben a létszám 33 volt, a következő évben 36, míg 1932–33-ban már két raj működött, 8 őrssel és 63 cserkészszel. Mellettük működött egy öregcseszkés őrs is.

A csapattevékenységek szombatoként 3–5 óra között voltak, az őrsi összejövetelek és a kirándulások az őrsök szabadidejétől függően kerültek napirendre. A fiatalok elfoglaltsága miatt kevés szabadidő jutott arra, hogy a természetet felkeressék.

⁸² Balog Béla a 49. számú Reményik Sándor (öreg) cserkészcseszkés csapat cserkészének, az akkori Berde Mózsá cserkészcseszkés csapat volt tagjának elbeszélése alapján.

⁸³ Balog Béla elbeszélése alapján.

⁸⁴ KatÉrtesítő 1930–1931. 30–32.

⁸⁵ Cserkészszírek. In: *Jó Barát*. 1939. április 15., VIII. évfolyam, 8. szám, 187.

⁸⁶ *Az I. G. Duca-i Unitárius Főgimnázium értesítője az 1934–35. iskolai évről*. 28.

⁸⁷ *A székelykeresztúri Unitárius „Br. Orbán Balázs” Gimnázium évkönyve az 1940/41. iskolai évről*. 30.

⁸⁸ Kovács Lajos: *i. m.*

A csapat vezetőisztje Zilahi Sebess József testnevelő tanár volt, az oktató Brüll Emánuel.⁸⁹ A 1933–34-es cserkésztől viszont Kovács Zoltán segédtanár vette át a vezetést. Az őrökbe osztott cserkészek száma ekkor 50 volt. 1934-ben a cserkészek részt vettek a Constanta-Mamaian tartott 3. román nemzeti jamboreen.⁹⁰ Kovács Zoltán vezetése alatt 1934–35-ben megnőtt a cserkészek létszáma (80 elemi iskolás és 46 főgimnáziumi tanuló). A csapat 1935. június 27–július 12. között Nagykapus (Kolozs megye) határában táborozott 45 cserkésszel.⁹¹

A következő tanévben 60 farkaskölyök (kisiskolás) és 54 cserkész volt a csapatnál. A farkaskölyköket Kállay Ernő és Fábíán Béla parancsnokok tanították. A csapat 1936-ban részt vett a brassói jamboree-n és a Nyugati Kárpátokban lévő Drăgan völgyi táborozáson. Ebben az iskolai évben bevezetik a Kollégiumban az *Országórség* nevezetű ifjúsági mozgalmat, azok számára, akik nem voltak cserkészek, és megszervezték az egyik alegységet, a *Stolt*. A *Stol* 5 „Pâlc”-ből állt, az egyik pâlc vezetőjévé pedig Kovács Zoltán cserkészvezetőt nevezték ki.⁹²

A cserkészcsoport létszáma 1937-re, az *Országórség* szervezet megjelenésével megduplázódik. A csapat két rajban dolgozott: a 12 éven aluli gyermekek, a farkaskölykök (létszámuk 80) Kállay Ernő vezetése alatt álltak, akinek parancsnoki végzettsége volt, a cserkészeket pedig (létszámuk 154!) Kovács Zoltán parancsnok vezette. A besszarábiai szegények részére végzett gyűjtésért a cserkészcsoport (centúria, akkor így nevezték) *Vörös kereszt (Crucea Roșie)* emlékérmét kapott. 1937. július 5–11. között Kovács Zoltán parancsnok vezetése alatt kirándulást szerveznek az Érchegységbe, ezen a kiránduláson 14 cserkész vesz részt.⁹³ Később ugyanebben az évben országos rendeletre megszüntetik a cserkészmozgalmat.

1940-ben a cserkészet is felszabadult Erdélyben: a betiltást követő három esztendő nem tudta megszüntetni a cserkészgondolatot. A Magyar Cserkész Szövetség 1940 októberében Kolozsváron tartott vezetőképző táborából a kollégium régi cserkészei sem hiányoztak. Ott volt Zilahi Sebes József tanár, az egyik legrégebb magyar cserkész, de öt diák társaságában jelen volt a kollégium három fiatal tanára is: Kovács Zoltán, Lőrinczi Ferenc és Nagy Géza. Itt határozták el, hogy a kollégium csapatát újraszervezik. A csapat tisztikara néhány nap múlva meg is tartotta az alakuló gyűlést, s kezdeményezésüket a kollégium vezetősége is örömmel fogadta, sőt hajlékot is biztosított a csapatnak. A csapat a 147. számú Apáczai Cseri János cserkészcsoport nevet vette fel, cserkészisztjei a következők voltak: csapatparancsnok Kovács Zoltán, helyettese Lőrinczi Ferenc; szakasparancsnok Kerekes Ernő öreg cserkész, Szakács Gusztáv öreg cserkész, és Zilahi László VII. osztályos tanuló; helyetteseik: Nagy Zoltán VII. osztályos tanuló és Szolnok Elemér VII. osztályos tanuló.

Október 18-án a hirdetőtáblára kitétték a toborzó lapot, mely többletmunkára hívta a diákokat. November elején már parancs szólította sorba az eddig jelentkezett 86 fiút. Az első hetek lendülete még több diák szívét dobogtatta meg, a hónap végén már 120 cserkésze volt a csapatnak. Ennyi jelölt kezdett el újoncpróbara készülni. Két hónap kemény munkája után 1941. január 18-án és 19-én tartották meg a próbát. A fiúk nehéz képességpróbát állottak ki. Csak 90-en érezték magukat eléggé felkészülteknek, de

⁸⁹ KvRefKollÉrt 1930., 1931–32. 116–117.

⁹⁰ Uo. 1932–33., 1933–34. 43.

⁹¹ Uo. 1934–35., 1935–36., 1936–37. 50.

⁹² Uo. 1934–35., 1935–36., 1936–37. 97.

⁹³ Uo. 1934–35., 1935–36., 1936–37. 137–138.

ezek közül is 50-nek az anyag egy részéből újból kellett próbáznia. Ezután őrsi keretben folyt tovább a munka, most már többnyire saját erejükből.

Az ügyesebb fiúkat őrsvezetőképző keretbe osztották és január 29-től kezdve a tisztikar házi őrsvezetőképzőt tartott velük. Február 8-án tette le a 90 próbázott cserkész a fogadalmat. A csapat szép ünnepélyén ott volt a budapesti Lónyay úti Bethlen Gábor csapat küldöttsége, akik zászlót hoztak ajándékba. A fiúkat Gönczi László igazgató, Puskás Lajos parancsnok, Almay Béla őrnagy és Kovács Zoltán parancsnok üdvözölték és buzdították további jó munkára. Március elejétől a csapat új otthonába költözött, ekkor történt meg a csapat végleges beosztása három szakaszba. Az őrsvezetőkeret minden tagja március 27-én sikeresen letette az első próbát. Április elején fiaink részt vettek az utcák légoltalmi felmérésében, a légoltalmi ívek kihordásában és összegyűjtésében. Ebben az időben már kirándulni is jártak, ha az idő megengedte.

Az április 5–10. között Gyergyószentmiklóson megtartott őrsvezetőképző táborban a csapatból 20 fiú vett részt, akik a rendezésben és a kiképzésben is szerepet vállaltak. Május elejétől megindult a lövészképzés. 17-én a dési állami gimnázium cserkészcsapatának a fogadalmotételén 17 tagú kerékpáros szakasz képviseltette a csapatot.

Másnap, 18-án a csapat akadályversenyt szervezett, melyen minden kolozsvári cserkészcsapat részt vett. A jól sikerült versenyt Lőrinczy Ferenc parancsnok vezette. A csapat 8 őrse állott a rajthoz és az első négy helyet elhódították, de a többi őr is legelő volt. Az egész verseny hadi készültségben folyt. A Kollégium-Téglagyár-Lomb-Pappfalva-Kardosfalva-Kollégium 18 km hosszú úton a fiúk gáztámadásban mentettek, gépfegyverfészket foglaltak el, célba lőttek, tábor vertek stb.

Aldozocsütörtökön Iklódon konfirmációi ünnepélyen jelentek meg a fiúk. Pünkösdkor 3 napra Borsára ment egy kerékpáros és két gyalogos szakasz. Itt a Lőrinczy Ferenc parancsnok által rendezett magyar napon vették ki a részüket a munkából. Dés, Szamosújvár, Kolozsvár 450 cserkészével együtt nagy hadijátékot szerveztek, amelyen a kerékpáros szakasz különösen kitüntette magát. Ezután a hősök emlékkövének leleplezésénél hajtották meg zászlajukat. Innen Kendilónára mentek, ahol az országzászló ünnepélyen tisztelegtek. A május végi budapesti levante-díszszázad ünnepélyén a kolozsvári csapat képviselte a kolozsvári cserkészeket.

A csapatban széleskörű tevékenység folyt. A fiúk közül 7-en évközben vitorlázó repüléssel foglalkoztak és ketten a dezmeri vitorlázó táborba is elmentek. A kisbácsi regös táborban 1941. június 26–július 2. között 4 cserkész volt jelen, akik a tábor után körútra indultak. 15-en részt vettek a Légoltalmi Liga június 26–július 2. között tartott elsősegély tanfolyamán és mind a 15-en sikeresen vizsgáztak. Július 5-én és 6-án a fiúk a Bácsi-torokban táboroztak.

A csapat tagjai részt vettek a Cserkészszövetség telepítési akciójában és fillérenként 10 pengőt gyűjtöttek. A kaptár gyűjtő akciójában is jól dolgoztak a cserkészek, mert a csapat egyik tagja lett a legserényebb gyűjtő.⁹⁴

Az igazi nyári cserkészpróba nem sikerült, mert az a június 26–július 12-re tervezett csúcsai tábor elmaradt. 10-en azonban elmehettek a délvidéki csángó falvak mellé rendezett táborba. A cserkészmunka azonban ezzel nem állt le, mert az őrök, a csapatok legkisebb egységei, a nyár folyamán folyamatosan dolgoztak. Az őrsvezetők többször riasztották őrsi tagjaikat, hogy rövidebb kiránduláson, táborozáson vegyenek részt. Szeptemberben az új iskolai év (1941–42) kezdetével megélné a csapat mun-

⁹⁴ RefÉvkönyv 1940–41. 55–57.

kája is. A toborzáson mindig nagy a sürgésforgás, az újévben is 50 újonc jelentkezett, akik közül sokan kimaradtak az első hónapokban. Igazi erőpróba volt ez az esztendő a cserkészek számára, mert a rendes iskolai dolguk elvégzése mellett részt vettek különböző ifjúsági egyesületek munkájában is.

Az évi munkaterv kidolgozása után nekifogtak a csapat megszervezésének is. A kiképzés megkönnyítése és a cserkészjellem fokozottabb kialakítása miatt négy szakaszra osztották fel a csapatot. Mindenik szakaszban 3–3 órs volt, tehát összesen 12 órssel folyt a csapatmunka, a szakaszparancsnokok ellenőrzése mellett. Az órsvezetők a legkisebb egységet, az órсот a legnagyobb odaadással és szakszerűen vezették. A munka központjában a próbapontok elsajátítása állt, de emellett nagy gondot fordítottak a jellemfejlesztésre is. A cél az volt, hogy jó magyar hazafiakat, keresztyén ifjúságot formáljanak, akik vezetni tudnak most is, később is, ha az élet gondokkal teli útját járják.

Ezt szolgálták az órsi, illetve a csapatösszejövetelek. Háromszáznál több órsi és 24 csapatösszejövetelet tartottak. A téli időszakban a szép és tágas otthonukban folyt a munka. Mindenik szakasznak külön terme volt a Kollégium internátusában s így egymás munkáját nem zavarták, és élhették sajátos családi életüket. Amikor kitavaszkodott, a cserkész igazi munkahelyén, a természetben tartották az összejöveteleket, játékokat.

A csapat megérezte azt, hogy addig, amíg lelkileg meg nem erősödik és a cserkészszellem a csapat minden tagját át nem hatja, nem jelenhet meg a világ előtt. Ezért az 1942. évi munka a csendes belső építkezést, a lélekformálást, a jellemfejlesztést szolgálta, nem pedig a hangoskodó kifelé mutogatást.

A csapatparancsnokot, Kovács Zoltánt októberben XIII. Cserkészkerületi ellenőrzővé nevezik ki. Ezért lemond a csapatparancsnokságról és a Szervező Testület Horváth József tanárt bízta meg ezzel a feladattal. November 8–9. között a csapat 8 tisztje részt vett a Magyar Cserkészszövetség XIII. Kerületének tiszt napjain, majd 16-án az első kolozsvári *Éneklő Magyar Ifjúság* összejöveteleén. A Református Leánygimnázium cserkészcsapatának december 13-i fogadalomtételén jelen van a csapat egyik szakasza. A december 22-én kezdődő vajdakamarási regös táborban a csapat 6 cserkésze elsajátítja a falukutatás és a regölés mesterségét.

A szokásos újévi összejövetelel keretében január 12-én a csapat teadélutánt rendezett. Február 11-én 10 cserkész jelentkezett a Kerületi Légoltalmi tanfolyamra, amelyet sikeresen el is végeztek. Ugyanebben az időszakban 13 cserkész órsvezetői, míg 8 tisztjelölt segédtszti tanfolyamon vesz részt. Megkezdődtek a próbázttatások: 27 cserkész teszi le az újoncpróbát, 25 az első próbát és 8 a második próbát szerzi meg. Mindemellett 93 külön próbát tesznek le a fiúk: elsősegély, mentő, levente, tornász, térképészeti, irodalmi, történelmi és idegenvezetői külön próbákat.

Cserkészkirándulás
(Az álló sorban közepén: Kerekes Jenő)

Balról az első személy: Dobri János

Március 8-án volt az 1942-es év első tavaszi csapatkirándulása. A havazás ellenére sikerült egynapos akadályversenyvel egybekötött kirándulást összehozni. A március 15-i ünnepségen a csapat egyik szakasza őrseget állt a Mátyás szobor mellett, egy másik szakasz pedig a rendezés munkájából vette ki a részét. A 21-i kollégiumi koncerten a rendezést a csapat vállalja. 28-tól a csapat 26 kipróbált cserkésze és 6 vezetője 5 napos vezetőképző táborba vonult, közülük 23-an őrsvezetői és 5-en tisztí képzést nyertek.

Április 19-én az őrök őrsi keretben vonulnak ki a Bácsi-torok, Kányafői tető, Csigadomb környékére, hol külön őrsi munkaterv szerint végezték az őrök előkészületét a további próbákra. Az egyik kerékpáros őr, a *Fecskeké*, Kiskapuson végeztek regös munkát.

Május 3-án csapatcéllovó és térképészeti verseny volt a Békásban. Május 10-én gyönyörű tavaszi napfényben, őrsi keretben kivonult a csapat a Lombi tetőre. A napi programban tábori munkák, híradás, jeladás és kisebb hadijátékok szerepeltek, amit becsületesen el is végeztek. 17-én a Bácsi-torok irányába vonul ki a csapat, hogy nagyobb szabású hadijátékban sajtátsa el a terepismereteket, térképészetet, híradást és felderítést.

Május 23-án teljes tábori felszereléssel elindul a csapat a Kolozsvár közelében levő Lombi tetőre, hogy 3 egész napos táborozáson próbára tegye a cserkészek teljesítőképességét, külön hangsúlyt fektetve a tábori munkára. Ezért az őrök között táborszépítési versenyt rendeztek. A tábor közepén hármashalomba állított zászlórúdon lilimos zászló hirdette a magyar cserkész hitét, akaratát és munkaszeretetét. A táborozás előre megállapított munkaterv szerint folyt. A játékszerű kiképzést akadályverseny zárta, melyen elsősegély, híradás, céllovészet, térkép és terepismeret szerepeltek. Pütkösd első napján tábori istentiszteleten vett részt a csapat minden tagja. Hétfőn délelőtt hivatalos látogató érkezett Dobri János kerületi vezetőtiszttel személyében. A tábori szemle után igen megdicsérte a fiúkat szép munkájukért. Délután a szülők látogatták meg a tábort, amelynek fegyelme, szépsége és programja megnyugtatót egynéhány kételkedőt.

A pütkösd utáni idő a fogadalomtétel és a Kollégiumi Napok előkészületeivel telt el. A kollégiumi kiállításon őrsi sarkot állítottak fel, hogy szemléltessék az őrök belső életét. Június 13-án ünnepélyes fogadalmat tett a csapat. Ebből az alkalomból este nagyszabású tábortűzi ünnepélyt rendeztek. A június végi napok a táborok és kirándulások előkészületeivel és megszervezésével teltek el.

Az 1941–42. cserkészévből, az előző évhez képest, változott a csapat vezérkara. A csapat vezetésében Horváth József parancsnok mellett Kerekes Jenő rt. helyettes parancsnok, Zilahy László, Nagy Zoltán, Szolnok Elemér, Harkó Tibor, Zágony István segédtisztok, Sombory Dénes, Vajna Pál és Benedek István őrsvezetők segítettek.⁹⁵

⁹⁵ RefÉvkönyv 1941–42. 70–72.

Az 1942–43-as cserkészevben a cserkészmunkában 102 cserkész vett részt. Ezek osztályok szerint a következőképpen oszlanak meg:

I. osztály	II. oszt.	III. oszt.	IV. oszt.	V. oszt.	VI. oszt.	VII. oszt.	VIII. oszt
17	17	29	14	13	5	1	6

Az összejöveleket heti egy és fél órában tartották és havonként egyszer az egész csapat egyórás összejövetelre gyűlt össze délután 3–6 óra között. Ezen kívül minden szabad vasárnapon őrsi, raj, vagy csapatkötelékben kiránduláson vettek részt.

A cserkészmunka a fiúk önkéntesen vállalt munkája volt. Magukra vállalták, és munkájuk alapjává tették a cserkészet törvényeit, mely a *krisztusíbb embert és a magyarabb magyart* formálta ki bennük. A cserkészkedés jellemnevelő munka, az önfegyelmzés iskolája volt. A csapat őrökre oszlott, minden őrben 8–10 fiú volt. Az őrök vezetője a nagyobb és rangidős képesített őrvezető volt. Az őr munkája a próbaanyagnak megfelelően folyt. A próbaanyagban elméleti és gyakorlati pontok voltak, melyekről a fiúknak a próbázáson be kell számolniuk.

A csapat cserkészelőadásokat, tábortüzeket rendezett, melyek nem nyilvánosak. Ebben az esztendőben egy nyilvános csapatünnepélyt rendeztek, de részt vettek mindenféle társadalmi megmozdulásban is. Vöröskereszt, fém és rongyhulladék gyűjtés, gyermeknapi gyűjtés, szegények felsegélyezése stb. azok az alkalmak, ahol a fiúk a közösségi gondolat szolgálatában állottak. A harcoló honvédeknek kéthetenként képes újságokat küldtek és rendszeres levelezésben álltak a fronton harcoló katonákkal. Részt vettek a katonai egyesületi kivonulásokon, zászlószentelésen és ünnepi megmozdulásokon.⁹⁶

Az 1943-as év legkiemelkedőbb eseménye a nyári, június 25. – július 10. között megrendezett nagytábor volt, melyre a kalotaszegi Sztána község mellett került sor, 54 cserkész részvételével. 1940 óta ez volt a csapat első nagytábora. A tábor főcélja, az igazi cserkészelet megvalósításán kívül, Kalotaszeg földjének megismerése volt. Négy alkalommal őrsi portyát rendeztek, melyeken az őrök 15 környékbeli községet jártak be és vizsgálták meg különféle szempontok szerint (építkezés, népművészet, gazdálkodás, stb.). A tábor kiemelkedőbb eseményei közé tartozott az éjjeli és nappali akadályverseny, melyeken az őrök meghatározott útvonalon menetelve, váratlanul felbukkanó különféle feladatokat kellett megoldaniuk (elsősegélynyújtás, terepvázlat készítés, tűzhelyépítés, stb.), valamint a harcszerű cserkésztjátékok, sport, céllövő és nyomkereső versenyek. A tábor ideje alatt állandóan folytak a tábori munkálatok, és a fiúk egyre ügyesebbek lettek a gyakorlati cserkésztudnivalókban is, melyekkel év közben természetszerűleg keveset foglalkozhattak. A nyár további részében, a tábor után, főleg a Kolozsváron maradt őrök fejtettek ki élénk tevékenységet. A csapatból több ve-

Kirándulás

⁹⁶ RefÉvkönyv 1942–43. 35–36.

Kirándulás, ebédszünet

keretében a tulajdonképpeni cserkészmunka folyt, lankadás nélkül folytatták tevékenységüket. A cserkészek többsége a háború miatt kapott váratlan szabadságukat arra használták fel, hogy munkájukat a haditermelés szolgálatába állítsák. Különböző hadiüzemekben, gyárakban dolgoztak a novemberi évkezdésig. Október utolsó hetében nagy sikert aratott a csapat a fényképképzéssel, amelyen az utolsó évek cserkészéletét mutatták be. Novemberben történt meg a toborzás, az *újoncoszás*, a csapat lélekszáma ekkor 162 fő, amelyből 17 tiszt, 83 cserkész és őrsvezető, 34 újonc és 28 kiscserkész. Három raj működött, rajonként három, illetve négy őrsrel. A kiscserkészek sátoraljába tömörülnek, ezen belül pedig négy család keretébe vannak beosztva.

A csapat életének egyik jelentős eseménye volt a cserkészkarácsony, melyet a hagyományokhoz híven idén is meleg, bensőséges hangulatban ünnepeltek meg. A fiúk élelmet, ruhát és játékokat adtak össze, és gazdagon megajándékozták azokat a rendszeresen gyámolított csapat-családokat, akiknél az apa már hosszú évek óta arcvonal-szolgálatot teljesített. Az összegyűlt ajándékok mennyiségéről csupán annyit, hogy szerényen szállították rendeltetési helyükre, a feldíszített karácsonyfával együtt.

A másik szintén jelentős esemény az újoncok fogadalm-, illetve a kiscserkészek ígérettétele volt, ami virágvasárnap zajlott, az akkori időknek megfelelő komoly és egyszerű keretek között.

A csapat számos alkalommal vett részt különféle ünnepeken a IX. kolozsvári cserkészkerület képviseletében és tevékenyen kapcsolódott be mindenféle segítő munkába. A cserkészek alaptervekenységük mellett állandó levelezést vállaltak fel a harctéren küzdő katonákkal.

A belső munkáról az alábbi adatok tanúskodnak: az elmúlt év folyamán „sátorverő” próbát 17, „úttörő” próbát 44, „honkereső” próbát 18, „honfoglaló” próbát pedig 4 cserkész tett le. Ahhoz, hogy ezek jelentőségét jobban felfogjuk, tudnunk kell, hogy egy-egy ilyen próba kiállása két, illetve a „sátorverő” próbánál egy évi komoly öntudatos cserkészmunka után volt lehetséges. A IX. cserkészkerület 1943. évi őrsvezetőképző tábora kiképzőkeretének és parancsnok-

zető meghívást kapott és magas parancsnoki beosztásban működött az ország különböző pontjain rendezett kerületi és szóróanyaggyűjtő táborokban. Az egyik rajvezető a szentendrei országos vízi vezetőképző táborát végezte el sikeresen.

A hosszúra nyúlt szünidő – mint később a korai évszak is – kissé megnehezítette a munkát. Mivel a cserkészek nagy része nem volt kolozsvári, ezért átfogó csapatmegmozdulásokra ritkábban kerülhetett sor. A nehézség viszont nem jelentett akadályt. Az őrsök, melyeknek

Kirándulás, tábori konyha

ságának zöme, 17 cserkész a 147. számú Apáczai Cseri János cserkészcsoportból került ki. Az 1943–44. cserkészévből közel ötszáz őrsi összejövetelt és kirándulást tartottak, a raj- és csapatkirándulások, illetve az összejövetelek száma pedig majdnem elérte a százat.

A csapat parancsnokságát Horváth Józseftől Lőrinczi Ferenc, a Székelyudvarhelyi Református Kollégium tanára vette át, aki mellett a csapatmunkát és a tábort Sombri Dénes helyettes csapatparancsnok vezette.⁹⁷

Cserkészek kerékpáros körúton

A Kolozsvári Római Katolikus Gimnázium cserkészcsoportjának története

A gimnázium történetében a cserkészlet kezdeti nyomait kutatva első adatként a Szent Imre ünnepségre bukkanunk, amelyet 1921. december 11-én szerveztek meg. Ezen a rendezvényen az iskola énekkara előadta Szögedi Imre *Cserkészek* című indulóját. A következő évben, 1922. május 28-án tornaünnepélyt rendeztek, s ezen dr. Wildt József tanár első ízben beszélt a cserkészetről. Júniusban már összeállt egy kisebb csoport, akiket vonzott a cserkészlet eszméje. Ők kirándulni mentek, ahol maguk készítettek el az ebédet. Dr. Wildt Józsefhez csatlakozott Uitz Máttyás tanár is, és kettejük irányítása alatt egyfajta félhivatalos cserkésztorzs alakult ki, amelynek rendezvényei, mókázásai egyre jobban vonzották a fiatalokat. Ez a nem hivatalos, cserkész-szerű tevékenység 1926-ig tartott, amikor felmerült annak a szükségessége, hogy az eddigi kötetlen munka hivatalos formát öltjön. Ekkora már Puskás Lajos tanár, a későbbi hivatalos parancsnok is bekapcsolódott az előkészületi munkákba. Dr. Wildt József alapszabály-tervezetet dolgozott ki, Puskás Lajos pedig kapcsolatba lépett a helyi cserkészmozgalmat hivatalosan képviselő kohorsz parancsnokságával, melynek keretében, a hetedik centúria egységként, csatlakoztak az országos szervezethez.⁹⁸

Cserkészegegyruhában a csapat először 1927. március 24-én jelent meg, a szamosfalvi repülőter látogatásán. Május 5-én hivatalosan is értesítették az iskola igazgatóját, hogy a Kohorsz parancsnoksága elfogadta a csapat belépési kérelmét. Tíz nap múlva az intézet udvarán rendezték meg az első fogadalomtételt. Az első év apró lépéssel ugyan, de jól indult (a tízéves megemlékezésen a csapatparancsnok elmondta, hogy az első tizenöt cserkész nagy része már parancsnok vagy öreg cserkész).⁹⁹

1928-ban a csapat létszáma 42 főre emelkedett. A parancsnokság Puskás Lajos, Dr. Wildt József tanárokon kívül kibővült Uitz Máttyás, dr. Koronka István és Sipos Béla vezetőségi tagokkal.

A nagyhét alkalmával a csapat cserkészei díszőrséget álltak a szentsírnál. Anyák napján a Szent János kúthoz kirándultak és az ott szedett virágokkal köszöntötték a szülőket. Szervezőbizottság is alakult gróf Majláth Gusztáv Károly püspök és gróf

⁹⁷ RefÉvkönyv 1943–44. 27–29.

⁹⁸ Mátrai Béla: *i. m.* 2.

⁹⁹ Puskás Lajos: *i. m.* 47.

Bethlen Györgyné fővédnöksége, illetve Patay József piarista rendi provinciális, dr. Hirschler József kanonok, bizottsági referens és dr. Balázs András plébános védnöksége mellett. Első táborukat Csesztve mellett szervezték meg, ahol már saját tábori újságot is kiadtak *Tábori Posta* címmel. Ezt mozgótábor követte, majd kirándulás a Tordai hasadékhöz és Torockóra.

Az év (1928) folyamán 5 csapatgyűlést, 45 kiképző rajgyűlést, 11 őrsi gyűlést és 5 parancsnoki gyűlést tartottak, 6 ünnepélyt rendeztek, és háromszor táboroztak. November 14-én státusgyűlésen ismertették a cserkészmozgalom céljait és jellegét az erdélyi fiatalok előtt.¹⁰⁰

November 19-én a kohorsz parancsnoksága úgy határozott, hogy a cserkészet felosztják és beolvasztják a román *Astra* kulturális egyesületbe. A csapat parancsnoksága folyamodvánnyal élt és engedélyt kapott arra, hogy önállóan működhessen tovább a kohorsz felosztása esetén is.¹⁰¹

Az 1929. év jól kezdődött. A csapat ugyanis az előző év őszén két malacot kapott ajándékba gróf Bánffy Miklóstól, azokat felnevelték és január végén levágták. Az eseményt disznótorral ünnepelték. Májusban sátrakat, konyhafelszerelést és könyvtárat kaptak ajándékba gróf Bethlen Györgynétől. A nyár folyamán Székelyföldön, a Háromszék megyei Torján táboroztak, ahol meglátogatta őket a Vătăsescu tanár, a kohorsz küldöttje, aki megelégedettséggel nyilatkozott a csapat munkájáról és bejelentette, hogy módszereiket mintaképpen fogják alkalmazni a kolozsvári román cserkészcsapatok munkájában is. Ez év augusztusában külön táborot szerveztek az iparos fiatalok számára, a Kolozsvár melletti Bács községben.¹⁰²

A bukaresti cserkészkongresszuson a kolozsvári kohorsz 14 küldöttje között 6 piarista öregcserkész vett részt. Júniusban a Mihály parkban táboroztak, ahol először szerepelt a külföldről beszerzett fúvós zenészerszámokkal felszerelt zenekar, akiket cserkésznyelven *csimpolyásoknak* neveztek el.¹⁰³

Ez év augusztusában szervezték meg a moldvai Piatra Neamț közelében az első nagy román nemzeti cserkész-táborot. A 20 napos táborban a magyar cserkészeknek a hegyoldal, lejtős részt jelölték ki táborozóhelyül. A nagytábor keretében versenyek is folytak, a kolozsvári kohorsz lett az országos első 49 ponttal, ehhez a gimnázium csapata nagyban hozzájárult, hiszen a 49 pont közül 35-öt a magyar fiúk szereztek meg. A versenyszámok változatos tudnivalókat követeltek: volt köztük cserkészbot faragás, síkfutás, távolugrás, morzejeladás, Panaitescu jeladás, térképészet, távbecslés, kézimunka, fényképészet, plakátrajzolás, zeneszerzés, tűzgyújtás egy gyufaszállal stb. A többségben levő románok nehéz szívvel fogadták a magyarok első helyezését. Híre terjedt, hogy a díjakat el akarják orozni, ezért a csapat elrejtette azokat a zeneszerszámok ládájában, a legizmosabb fiúk pedig egész éjjel a ládán aludtak.¹⁰⁴

1929-ben a leánycserkészek fogadalomtétellel alkalmával a csapatot Ileana királynő látogatta meg, aki megelégedve nyugtázta az otthon berendezését és kijelentette, hogy egyes módszerek érdemesek arra, hogy a leánycserkészek is bevezessék. A csapat albumot adott át neki a különböző táborozások fényképeivel, amelyet a királynő örömmel vett át és a csapat jegyzőkönyvét is aláírta, a következő jelszóval: *Egyesüljünk mind-*

¹⁰⁰ Mátrai Béla: *i. m.* 2–3.

¹⁰¹ Puskás Lajos: *i. m.* 49.

¹⁰² Mátrai Béla: *i. m.* 3.

¹⁰³ Uo.

¹⁰⁴ Uo.

nyájan, mindnyájunk javára. A karácsonyt meghitt hangulatban ünnepelte a csapat. Karácsony előestéjén karácsonyfa köré gyűltek össze, ahol teát szolgáltak fel és az őrök megajándékozták egymást. Hogy a gyakorlati ismereteket is elsajátítsák, a cserkészek Sipos Béla oktató parancsnok vezetésével kézimunka kurzust szerveztek, amelyen fa-intarziát és üvegfestést tanultak. A csapat ünnepélyén megjelent a Kohorsz parancsnoka is, aki meg volt elégedve a cserkészek teljesítményével. A csapat is megjelent a Kohorsz ünnepén – amit a Nemzeti Színházban rendeztek –, és jelentősen hozzájárult annak sikeréhez. A csapat vezetője 1929-ben Puskás Lajos tanár volt, a rajparancsnok Boér Richárd tanárjelölt, oktató parancsnokok pedig: Uitz Mátyás igazgató, dr. Wildt József, Sipos Béla voltak.¹⁰⁵ A gimnázium cserkészei a *Fántánele* kohorsz VII. századát alkották.

Az 1931. év emlékezetes eseménye volt a Plecska völgyi hadijáték, a Bihari hegység legészakibb részén, Szatmár és Szilágy megye határán lévő Bükkben megtartott akadályverseny, valamint a Bánffy Dénes báró válaszüti birtokán megrendezett tábor, amelyen 65 cserkész vett részt.¹⁰⁶ Az időjárás kedvezőtlenül alakult, ezért magányos épületbe húzódtak be, ahol átmenetileg parkettás padló szolgált úgy gyanánt. A tábort meglátogatták a magyarországi cserkészek, akik bulgáriai kirándulásukról hazafele tartva kitérőt tettek Erdélybe. Az erdélyiek megbámulták a magyar csapat felszerelését és eleganciáját. Augusztusban a német cserkészek *Wandervögel (Vándormadarak)* szervezeteinek csapatát fogadták, akik Egyiptomból hazafele tartva látogatták meg a csapatot.¹⁰⁷

Az őrök vezetői egy-két osztállyal nagyobb cserkészek voltak. A VII. gimnázista cserkészek őrskébe bevezették azt, hogy öregcserkész legyen a vezető, az 1931–32. cserkészévből Lazányi Endre volt ez az öregcserkész. A munka túlnyomó része őrsi keretben zajlott, Baden Powell elveinek megfelelően. Az őrök minden héten összejövetelt tartottak, amelyen az őr életében történt nevezetesebb eseményeket beszéltek meg, és készültek a próbapontok letételére.

Az őrsi gyűléseken kívül minden második vasárnap csapatgyűlésre is összegyűltek, amelyen a csapatparancsnok értékelte a személyek vagy a csapat munkáját és magatartását. A napiparancs felolvasása után minden őr irodalommal vagy művészettel kapcsolatos előadást tartott. Év elejétől kezdve bevezették a kézimunkát. Ez csak azok számára volt kötelező, akik jelentkeztek az év elején. Minden szombat délután összegyűlt 10–15 fiú az otthonban és Boér Richárd vezetése alatt különféle játékszereket készítettek, ehhez a faanyagot nagyrészt a Betegh cég adományozta. A második évharmadtól kezdve a nagyobbak részére, Sipos Béla oktató parancsnok és Baritz Árpád öregcserkész vezetésével, külön előadás sorozat kezdődött. Zsidó András vezetésével táncoktatás is volt.

Több kirándulást is szerveztek. Az őrök majdnem minden vasárnap elmentek portyára,¹⁰⁸ akadályversenyen is részt vettek Kolozsvár és Bács között. Hosszú, hegyi menetelést szerveztek a Gyalui havasok egyik tisztására, a *Fántánelnek* nevezett helyre. Később pedig azért választották a kolozsvári kohorsznak a *Fántánele* nevet, mert az 1848-as szabadságharc idején itt gyilkolták le Vasvári Pál kis csapatát. Vasvárit Kossuth azzal a megbízatással küldte a móc vidékre, hogy a mozgolódó, felzigatott móc parasztságot megfékezze, lecsendesítse. A havasi vidéken járatlan fiatallembert azonban

¹⁰⁵ KatÉrtesítő 1930–1931. 30.

¹⁰⁶ Uo.

¹⁰⁷ Mátrai Béla: *i. m.* 3.

¹⁰⁸ KatÉrtesítő 1931–1932. 32.

törbe csalták és csapatával együtt lemészárolták. Ennek a helynek a nevét viselte a kolozsvári kohorsz. Csendes megemlékezés után hosszú menetelés következett a Gyalui – volt Andrászi – havasok között. Az egyik román községben megpihentek és doinákat (román népi kesergő dalokat) tanultak, majd Bánffyhunyadon keresztül visszatértek Kolozsvárra.¹⁰⁹

Bács községben előadást tartottak a munkanélküliek felségélyezésére, év végén pedig háromnapos kiránduláson vettek részt a Tordai-hasadék–Tordatúr–Ajton–Györgyfalva vidékén.¹¹⁰

A csapat bekapcsolódott a társadalmi segélyezés munkájába is. Ruhát és tüzelőt gyűjtöttek a szegényeknek. A gyűjtés a következőképpen zajlott: a Terján malomtól teherhúzó lovas kocsit, úgynevezett stáfkocsit kértek kölcsön. Az egyik cserkész a lovakat hajtotta, a másik teljes tüdejéből fújta a trombitát. Az így összegyűjtött jelentős mennyiségű ruhát és tüzelőt a *Caritas* egyesület rendelkezésére bocsátották, aminek lelkes pártfogója volt gróf Bethlen Györgyné. Ezenkívül népkonyhát is állítottak fel a közeli Bács községben a szegények és a munkanélküliek számára.

Májusban rendkívüli rendezvénnyel jelentkezett a csapat: cserkész operettet mutattak be három előadással. Az operett szövegét Málnássy Géza írta, zenéjét Manyák Erő szerezte, aki a 25 tagú zenekart is vezényelte. Óriási sikere volt a darabnak, pedig a kudarc csak kicsin múltott. A kitűnő hangú énekesnő, Ürmössy Magda hajbodorítás közben spiritusszal összeégette magát, ezért a bemutató előadáson sállal a nyakán, gyötrő fájdalomtól szenvedve lépett fel.¹¹¹

1932. július 5–30. között regionális jamboree volt Nagyszebenben. A csapat a szokásos évi tábor helyett ezen a nagytáboron vett részt.¹¹² Ezen a rendezvényen már hivatalosan is szerepeltek a magyarországi cserkészek, de az erdélyi magyar cserkészek és a magyarországi cserkészek találkozását a románok nem nézték jó szemmel.¹¹³

Az 1932–33. cserkészev őrsi keretben folyt le. A csapat igyekezett a cserkészet megalapítója, Lord Baden Powell által meghatározott alapokra helyezni az életét. Az őrsvezetők elkészítették az egész évi munkaprogramot, a parancsnok átvizsgálta, a szükséges javításokat megtette, majd ezután az őrsvezetők végrehajtották. A munkatervben voltak vidámabb elemek is (éneklés, játék stb.), hogy a cserkészek az I., II., III. próbapontokra való készülés közben felfrissülhessenek. Az őrsvezetők minden hétfőn részletes jelentést adtak be elmúlt heti munkájukról. A jelentések alapján a parancsnok elbírált az őrs heti teljesítményét, amit az *Őrsi színvonal* táblázatba foglalt össze. Ez alapján ebben az évben a legmagasabb szintre a *Szarvas* őrs emelkedett, Perényi Aladár vezetésével. Mindnyájan kötelesek voltak naplót vezetni, hogy ellenőrizni lehessen a cserkészek önnevelő munkáját. A naplókat minden héten átnézte a parancsnok. Természetesen csak azt ellenőrizte, hogy megvannak-e, a tartalmat pedig meghagyta mindenki saját titkának, ugyanis csak így lehetett a napló őszinte és így volt az egésznek nevelő ereje.

Az őrsi munkán kívül a cserkészek osztályonként csoportosítva kézimunkát végeztek, Ferencz Vilmos és Fejér Pál öregcserkészek vezetésével. A munka célja az első harmadban gyűjtött játékok kijavítása volt. A második harmadban eladásra alkalmas

¹⁰⁹ Mátrai Béla: *i. m.* 3–4.

¹¹⁰ KatÉrtesítő 1931–1932. 32.

¹¹¹ Mátrai Béla: *i. m.* 4.

¹¹² KatÉrtesítő 1931–1932. 32–33.

¹¹³ Mátrai Béla: *i. m.* 4.

használati tárgyakat készítettek. Ezekből a tárgyakból az év végén kiállítást rendeztek a cserkésztobthonban. Többen megtekintették a kiállítást, a látogatók könyvében mintegy hatszázán jegyezték be nevüket. Olyan előkelő személyiségek is megtekintették a kiállítást, mint Manolescu tábornok, a nagylégió parancsnokának helyettese, Ghidionescu egyetemi tanár, Prodan tábornok, hadtestparancsnok, Batar tábornok, Popa inspector úr és mások.

A csapat igyekezett a város társadalmi szegényvédelmi mozgalmában részt venni. Ebből a célból ruhagyűjtési akciót szerveztek, amikor az egész város területén kb. 15 szekényi régi ruhát gyűjtöttek össze. Ezeket a ruhákat a *Caritas* egyesület feljavította, kitisztította és szétosztotta a szegények között. Ez alkalommal régi játékokat is gyűjtöttek, amiket a cserkészek kézimunka órákon javítottak meg, karácsony szombatján pedig, a *Caritasszal* karöltve, ünnepség keretében osztották szét a városból összegyűjtött kb. 500 gyereknek. Ez a nap volt ebben az évben a cserkészek legszebb napja, mert nem volt olyan gyerek, aki valamilyen ajándékot ne kapott volna. A csapat részt vett a kohorsz gyűjtési akcióján is, és kb. 4000 lejt gyűjtöttek össze.

Közönség előtt is bemutatkozott a csapat. A nemzeti ünnepek alkalmával több ízben díszfelvonuláson vettek részt. Két ünnepet tartottak, amelyen előadták Málnássy Géának a háromfelvonásos operettjét. A Katolikus Nőszövetség gyűlésén is műsor-számot adtak elő. A Nagyhéten két templomban őrséget álltak a szent sír előtt.

A cserkészek az iskolai tanulmányaikban is megállták a helyüket. Az év végi osztályozásnál az 50 cserkész közül egy sem bukott el. Ez többnyire az évi gödöllői jamboreenak volt köszönhető, amelyen minden cserkész részt akart venni, hiszen nemzetközi jamboreen részt venni olyan élmény, amelyért minden cserkész szívesen feszíti meg minden erejét. A világtalálkozón való részvétel főleg az anyagiak miatt volt nehéz, hiszen az útiköltség és maga a részvételi díj 2500–3000 lejre emelkedett. Mégis sikerült 18 cserkészt kiküldeni, akiket három órbe osztva Pataki József, Szentmiklósi Ferenc és Szabó József kísért el.¹¹⁴

Az anyagiak mellett más súlyos bonyodalmak is felléptek. Elképzelhetetlen volt, hogy a hivatalos román cserkészet képviselőiben erdélyi magyarok is megjelenjenek. Az igen jó szándékú Goia tanár, akkori cserkésziparancsnok azonban szemet hunyt és nem gátolta meg azt, hogy a találkozáson nem hivatalosan, úgyszólván illegálisan részt vegyenek erdélyi magyarok is. Az erdélyi magyarok fantázia-egyenruhát terveztek, ami sötét rövidnadrágból, fehér ingből, árvalányhajjal díszített táborig sapkaszerűségből állt. Így keltek útnak. A magyarországi szervek titokban, de nagy szeretettel fogadták az erdélyieket. Ezt igazolja az is, hogy amikor éjjel a szerencsi állomáson néhány percre megállt a vonat, tucátjával zúdították a vagonokba a finom csokoládét. Az erdélyi magyar cserkészek valósággal belopóztak a tábor területére, ahol láthatták Teleki Pál főcserkészt, a legendás Baden Powell, a világ cserkészeinek vezetőjét, a cserkészmozgalom atyját, sőt magát a walesi herceget is, rövid nadrágban, csúcsos kalappal és cserkész nyakkendővel. Sokan, életükben először, itt láttak színes bőrrű embert, ezért ez is kurióznak számított. A tábor ideje alatt rövid időt tölthettek a hallatlanul elegáns Molnár Frigyes országos parancsnok társaságában is.¹¹⁵ A kiutazott 18 cserkészt több ízben meglátogatta Puskás Lajos csapatparancsnok is, aki örömmel hallotta a román különítmény vezetőitől, hogy a fiúk derekasan megállták a helyüket.¹¹⁶

¹¹⁴ KatÉrtesítő 1931–1932. 32–33.

¹¹⁵ Mátrai Béla: *i. m.* 4.

¹¹⁶ KatÉrtesítő 1932–1933. 33.

Az 1933–34-es cserkészévből is aktívan ténykedett a csapat: szeptember 24-én kezdte el a működést, amikor az új csapatbeosztás érvénybe lépett, és amikor felvették az újoncokat is. Kiképzésüket Kádár József tanárjelölt és csapatparancsnok végezte.

Október 1-jén volt az első kirándulás a Bács-torokban. Október 13–16-ig háromnapos táborozáson vettek részt Szászfenésen. A táborozás jól sikerült, volt éjjeli riadó is. November 10-én meglátogatták a Botanikus kertet és látták a ritkán nyíló Victoria regiat. Mikulás estjén ünnepélyes csapatgyűlés keretében a jó Mikulás püspök minden cserkészt megajándékozott. A csapat a legszebb évi jótettét december 24-én végezte, amikor minden órs feldíszített egy kis karácsonyfát, és azt elvitte egy külvárosban lakó nyomorgó családhoz, amellyel nagy örömet szerzett annak. Decemberben ruhagyűjtést is szerveztek a szegény gyermekeknek. A tél folyamán síkirándulást rendeztek. A Kohorsz síversenyén egy második díjat is elvitt a csapat egyik cserkésze. A karácsonyi vakációban, 1934. január 4–6. között újabb téli kirándulást szerveztek Szászfenésre. A csapat részt vett a kohorsz minden megnyilvánulásán, a Mihali T. volt miniszter temetésén, az órsvezetői kurzusokon, a kiállításon, melyet a király is meglátogatott. Ez alkalommal Miklós hercegnek az egyik cserkész faragott kulcsát nyújtotta át a csapat.

A tavasz folyamán több kirándulást szerveztek, melyek közül egyesek kapcsolatban voltak különféle versenyekkel is. Április 6–7-én Tordára kirándultak, ahol meglátogattak több gyárat is. A *Tinerimea Română* szervezésében megrendezett cserkészversenyen a kohorsz részéről részt vevő órsnek a fele az iskola csapatából került ki.¹¹⁷

Áprilisban 29-én bemutatták Málnássy Géza rajparancsnok színművét, a *Fiukat*. Május és június tábora előkészülettel telt el, erre nézve még szülőértekezletet is tartottak. A csapat évi tábora Zsibón volt, gr. Bély Kálmán igazgatótanácsos úr birtokán, ahol a résztvevő 60 cserkész a táborozás két hete alatt a legromantikusabb táborok egyikét élte át. Az évszázados tölgyek alatt elterülő tábor, a csillagos éjszakák, a házigazda állandó figyelmes érdeklődése, mind-mind hozzájárultak ahhoz, hogy a tábor felejthetetlen legyen a csapat életében.

A csapattábor után 35 cserkész részt vett a Fekete-tenger melletti Mamaia fürdőhelyen megrendezett országos cserkésztalálkozón.¹¹⁸ Itt a különféle versenyeken a kohorsz 46 pontot szerzett, amiből 34-et a piarista gimnázium cserkészei harcoltak ki.¹¹⁹ A kevés számú egyéni versenyben 3 első díjat a csapat tagjai vittek el, térképezés, jeladás és céllövészet kategóriában. Ezt a jamboreet arra használták fel, hogy barátságot kötöttek több kohorsz cserkészeivel, különösen a chisinaui, bákói és a craiovai kohorszok képviselőivel. A tábort meglátogatta az iskola igazgatója, Bakódi Antal és Cservény Albin tanár is. Ezután mozgótábor következett Moldvában, majd Székelyföldön. 17 cserkész vett részt a Brassó Torja–Tusnád–Gyilkos-tó útba ejtésével megrendezett 9 napos nagy kiránduláson.¹²⁰

Az 1934–35-ös cserkészévet az őrsi rendszerre való alapozottság jellemzi. Majdnem minden tevékenység őrsi köteléken belül zajlott le. Minden órs működését hetenként fölülvizsgálták, és az elért eredményeket pontokba átszámolva, hetenként diagramba foglalták össze. Minden évharmadnak megvolt a maga programja és ebből a szempontból bíralták az órsöket. Az első évharmadban az őrsi szellem megalapozását, a másodikban a II. és III. osztályú próbák letételét, harmadikban pedig az iskolai

¹¹⁷ KatÉrtesítő 1933–1934. 35–36.

¹¹⁸ Uo. 36.

¹¹⁹ Mátrai Béla: *i. m.* 4.

¹²⁰ KatÉrtesítő 1933–1934. 36.

eredményeket pontozták. Először Székely András őrsvezető vezetésével a *Sas* őr, aztán Keresztes Sándor vezetésével a *Vadgalamb* őr, végül Dizmacsek Tibor vezetésével a *Fecske* őr szerezte meg az első helyet. Az őrsi munka őrsi gyűléseken, a tanítási napokon a hosszú tízpercben történt megbeszéléseken, kirándulásokon, esetleg őrsi teázásokon zajlott le.

A szociális érzékenység kialakítására is odafigyeltek. Részt vettek a katolikus nőegyletek gyűjtőmunkájában, amelyen ócska ruhát és fát gyűjtöttek a szegényeknek. Karácsony előtti napon előadást tartottak, amelyre nem belépti díjat, hanem különféle élelmiszereket kértek, ezeket aztán karácsony szombatján elvitték a szegény családok lakására.

A művészetek különféle ágait sem hanyagolták el. Cseke Vilmos vezetésével gitár és mandolin zenekart létesítettek, Csörtán Márton vezetésével furulyázni tanultak, Sáry Béla vezetésével pedig szavaló kurzust tartottak. A gyorsírók részére dr. Wild József tartott órát, míg Dunky K. kisasszony táncórákat adott. Pataki parancsnok vezetésével a karácsonyi szünetben nagyobb kirándulást szerveztek Vlahara, a húsvéti szünetben pedig a meziádi barlangba.

A kohorsznál minden héten egy délután szolgálatot teljesített valamelyik őr. Részt vettek a kivonulásokon és nagyban hozzájárultak a kohorsz májusi kiállításának a sikeréhez.

Április 14-én megalakult a csapat szervezőbizottsága. Az alakuló gyűlésen a csapat fővédnőnkője, gr. Bethlen Györgyné elnökölt. Védnőknek dr. Boga Alajos főtanfelügyelőt kérték fel.

1935. július hónapjában a csapat Maroshévízen táborozott 130 cserkésszel. A háromhetes tábor a legnagyobb rendben folyt le. A főhatóság kiküldöttjei meglátogatták a tábort és a legnagyobb meglepedettséggel nyilatkoztak róla.¹²¹ A nyár folyamán kiránduláson vettek részt a Vlegyászán és a Dregán völgyben.

Szeptemberben, amikor kötelezővé tették az *Országőr* (*Strážeria*) mozgalmat, egyre többen, kétszer annyian jelentkeztek a cserkészcsapatba, ezzel a csapat felhígult, hiszen a létszám 160-ra duzzadt.¹²² A cserkész alapelvek szerint a csapat 30-as csoportokra osztva működött. Öt raj volt és mindegyiket felnőtt, képesített parancsnok vezette. A rajok parancsnokai dr. Dávid László, Cseke Vilmos, László Imre, Pálffy Ferenc, Kádár József voltak. Minden rajnak megvolt a maga programja, amit év elején dolgozott ki, és ahhoz az év folyamán – a lehetőségekhez képest – ragaszkodott. A munkaterv a cserkészek színvonalához igazodva a különböző próbák és különpróbák előkészítéséből és kiállításából állt. Az év utolsó harmadát főleg a táborra és a jamboreéra való készülés töltötte ki.

Ritkán volt az egész csapat részére szervezett találkozási alkalom. Szeptember 29-én volt az első kirándulás a kohorsszal együtt a Botanikus kertbe. Október 13-án a csapat szervezőbizottságának az összejövetelét tartották meg, majd 27-én a csapat összes tagjának részvételével nagy cserkészbátort tartottak a Monostori völgyben. November 17-én a katolikus Nőegylet keretében gyűjtést rendeztek a szegények részére (ócska ruha és tűzifa). December 22-én az újoncok fogadalmat tettek az intézet udvarán, amelyet a gimnázium dísztermében megrendezett díszünnepély követett. Ez alkalommal egy kétfelvonásos színdarabot adtak elő *Palkó barátai* címmel. 24-én mindegyik

¹²¹ KatÉrtesítő 1934–1935. 39–40.

¹²² Mátrai Béla: *i. m.* 5.

őrs szépen feldíszített és más ajándékokkal is megrakott karácsonyfát vitt el egy-egy kolozsvári szegény családhoz. Év végén, december 31-én közös csapat-teázást tartottak, amikor részt vettek az év végi istentiszteleten és elbúcsúztatták az óesztendő.

Az új naptári évben, január 2–5. között, általános felfrissítő tanfolyamot tartottak az őrsvezetők részére: három napon át minden délután elméleti és gyakorlati előadásokon vettek részt. Ezt követően, január 5–6. között, éjjeli kirándulást tartottak riadóval. Este nyolc órára együtt volt a csapat, tíz órára az Alvernára kellett jutni különböző utakon. Itt megszálltak és reggel továbbmentek Györgyfalvára. A január 26-i csapatgyűlés közben naplóversenyt tartottak, amikor a legszebb naplórészletekből olvastak fel, valamint szavaló- és énekversenyt is szerveztek. Február 1-jén elsősegélynyújtó különpróbát tartottak, amelyen a bizottság elnöke Bran kapitány volt. Február 9-én került sor a csapat évi nagy cserkészünnepére, amelyen jeleneteket adtak elő: *Hájjéű Dudika leteszi a jamboree próbát*, *Dugó Danbi Angliában*, *Pázmány lovag*, majd tábor tüzet raktak. Az ünnepély rendkívül jól sikerült, a zsúfolásig megtelt terem önfeledten ünnepelt. Március 1-jén volt az első tavaszi kirándulás a Szent János és a Majláth kúthoz, majd 5-én felderítési portyát tartottak, aminek a célja egy jó táborhelykeresés volt. Március 15-én csapatgyűlés volt, aminek keretében versenyt szerveztek az őrs élete körüli dolgokból. Április 6–8-án 70 cserkész és dr. Apostol kohorszparancsnok részvételével kirándulást szerveztek a Meziád-barlanghoz, majd Biharfüredre is elrúccantak. Április 10–11-én három katolikus templomban őrséget álltak a szent sír körül, május 17-én a Bácsitorokban cserkész akadályversenyen vettek részt, június 14-én a csapat szervezőbizottsága táborelőkészítő ülést tartott.

Június 19. – július 15. között a kohorsz rendezésében és Puskás Lajos csapatvezető parancsnoksága alatt sor került a Dregán-völgyi táborra. Ezen a csapat 105 cserkésze vett részt és a parancsnok. A tábor az egyházmegyei főhatóság részéről dr. Boga Alajos főtanfelügyelő és gróf Bethlen Györgyné, a csapat fővédnöke látogatta meg. A tábor után felkereste Nagyváradot, Bihar és Félix fürdőt, a Révi cseppkőbarlangot. Kirándulást szerveztek még a Vlădeasára és Szamosbazárra.¹²³

A csapat 1936. augusztus 4–8. között 32 cserkésszel, vagyis a kohorsz létszámának a felével, részt vett a brassói országos találkozón, ahol a kolozsvári kohorsz a második lett.¹²⁴ Az első helyet elnyert jeladó verseny őrsében Kapca Imre, Tummerer L., Antal József, Appel Béla, Máthé József, János Mihály, Fugulyán Gerő szerepeltek. A kézügyességi versenyben Appel, Antal és Máthé cserkészek szereztek meg a második helyet. Caranfil légügyi miniszter kupáját a legszebb repülő modelljével Illyés Sándor nyerte el, mint a csapat öregcserkésze és az intézet volt növendéke. A jamboree után a zernyesti gyárakat és a brani várat látogatták meg.¹²⁵ Ebben az évben beindult a méhézeti és a szájharmonika tanfolyam, illetve a néptánc tanulás is. Szájharmonika zenekart szerveztek, amely a helyi román iskolákban óriási sikerrel játszott a román dalokat, a felvonulások élén is mindig ők zenéltek.

1937 tavaszán leépítették a csapat létszámát ötven főre és megünnepelték a csapat fennállásának tízéves évfordulóját. Ez alkalomból adja ki Puskás Lajos csapatparancsnok *A tízéves határkőnél* című csapat-monográfiáját. A sors iróniája, hogy a tízéves fennállás ünnepén királyi rendelet szünteti meg a cserkészegyesületeket.

¹²³ KatÉrtesítő 1935–1936. 44–43. (Azért írtam fordítva az oldalszámot, mert a könyvet rosszul kötötték össze, a szöveget követve a következőképpen alakulnak a sorsszámok 44–43–45.)

¹²⁴ Mátrai Béla: *i. m.* 5.

¹²⁵ KatÉrtesítő 1935–1936. 45.

1937. január 24-én Károly király a cserkészsövetséget beolvasztotta az *Országőr* mozgalomba. A parancsnok, Puskás Lajos mindent elkövetett, hogy az önállóság és az igazi, demokratikus cserkészszellem közegeként fennmaradjon a csapat. Próbálkozása, fáradozása hiábavalónak bizonyult. Ezt megelőzően belső viszályok is felmerültek a cserkészcsoport munkája miatt féltékeny tanárok részéről. Puskás Lajost meghagyták világi parancsnoknak, de egyházi személyt neveztek ki elöljárónak (Jénák Ferencet).

A cserkészmozgalom lelke és irányítója, kedvét veszítve, a szövetkezeti mozgalom felé fordul. Megalakította az *Alfa* szövetkezetet, mely székely szöttesek és cipők forgalmazásával foglalkozott. A bécsi döntés idején, 1940-ben a szövetkezet már milliós vagyonnal rendelkezett.¹²⁶

Az iparos- és öregcserkészek

A csapatnak több mellékajtsa is kialakult az idők folyamán. Ilyen az iparoscserkészlet és az öregcserkészlet. Mind a kettő a gimnázium cserkészcsoportjából fejlődött ki.

Vasvári Aladár legényegyleti igazgató kezdeményezésére és Simon Károly buzgólkodására a gimnázium csapata 1928 őszén fogta munkába az első 50 iparos ifjút. A következő év augusztusa végén megrendezik az első iparos cserkész tábor 25 résztvevővel. Egyre emelkedik a raj létszáma, ezért Puskás Lajos parancsnok átadja őket az egyetemi hallgatókból álló „öreg” cserkészeknek, akik jórészt itt tanultak bele a csapatvezetésbe. Az első vezető Karácsonyi László, Málnási Géza és Heszke József. Később a rajt Pataki József főgimnáziumi tanár vette át, akinek idejében, 1930. december 14-én, a raj önálló csapattá alakult (VIII. centuria). Mint önálló csapat működtek tovább, de a gimnázium cserkészcsoportjával továbbra is jó kapcsolatuk volt, mivel parancsnokai: Szabó József, Buttinger Antal, Fejér Pál, Rohrer Károly, Uram Antal egyben a gimnázium öregcserkészei is voltak.

A kolozsvári öregcserkészlet is a VII. centuriából fejlődött ki, azokból a cserkészekből, akik elhagyták ugyan a gimnáziumot, de a cserkészcsoporttal szoros kapcsolatot tartottak fenn. Ők állandóan a parancsnok segítőitársai voltak, és a cserkészhagyományoknak megfelelően őrsöt alakítottak. 1929. november 20-án alakult meg az első őrs.

Az első próbálkozást az útkeresés jellemzi, mert az első öregcserkészek még annyira az iskolához vannak kötve, még annyira benne élnek a gimnázium légkörében, hogy az egyetem csak munkahely számukra, nem pedig új életforma. Az öregcserkészlet első próbálkozása még nem volt főiskolás mozgalom. Aztán fokozatosan érintkezésbe kerültek a kolozsvári főiskolás mozgalmakkal és olyan új fiatalokat vontak be a mozgalomba, akik nem voltak tagjai a gimnázium cserkészcsoportjának, de érdeklődést mutatnak a mozgalom iránt. Az első év végén, 1930 júniusában 17 cserkész tett fogadalmat, vagy újította meg régebbi fogadalmát. A tevékenységi kör kiszélesítése a korosztályok és az ifjúság társadalmi kategóriái fele szinte egy az egyben úgy történt, mint a másik kortárs ifjúsági-belmissziói egyesület, az IKE esetében.¹²⁷

A létszám növekedésével az öregcserkész rajban egyre több olyan ember volt, akik cserkész munkájukat nem a vezetés terén akarták kifejtetni. Ezek számára a várfalvi és a válaszúti (1930–31.) állótáborok szellemi pangást jelentettek és itt megmutatkozott az,

¹²⁶ Mátrai Béla: *i. m.* 5.

¹²⁷ Ld. bővebben Buzogány Dezső: *Az Erdélyi IKE története 1930-ig*. Kolozsvár 2000.

hogy a külső formákban is el kell térni a gimnazista cserkészzet hagyományaitól, ugyanis ennek a korosztálynak már másra volt szüksége.

Az öregcserkész mozgalom önmagára találását a téli táborozások jelentették. Ezen egyre többet hangsúlyozták, hogy a 10 törvénynek a cserkészférfi életének tenge-lyévé kell válnia. Kialakult az öregcserkész program, amely túllépett a tanév keretein. A nyári mozgótáborok célja egyrészt az erdélyi nép és föld ismerete, majd továbbmenve, a falu mozgalomba való intenzív és tudatos bekapcsolódás. Ilyen jellegű mozgótábor volt az 1932. évi erdélyi, és az 1934. évi moldvai és bukovinai „látóutak”, valamint az 1936-os és 1937-es falutanulmányok, amelyeket komoly előtanulmányok készítettek elő.

Az eleinte tétovázó, működési területet és módszereket változtató öregcserkészet megállapodott. Célját kettősnek látja: egyrészt az arravalókból képzett cserkészvezetőket nevelni, másrészt minél több főiskolás hallgató életébe bevinni a cserkésznevelést.¹²⁸

A kereskedelmi iskola 286-os számú Kőrösi Csoma Sándor cserkészcsapata

A csapat tevékenysége 1940-ben indult Bartha Béla vezetése alatt. Már az indulásnál nagy nehézségekkel kellett szembenéznie. Az 1941–1942. cserkészev megkezdésekor, más városokba történt kinevezésük miatt, a szervező testületből nélkülözni kellett Piskolti Béla és Kovács Antal tanárokat. Pócsai Károly rajtisztt, csapatparancsnok-helyettes kilépett a csapatból. Cserkúthy László zászlós és rajtisztt a frontszolgálat miatt szintén kilépett a csapatból.

A kezdeti nehézségeket leküzdve, átszervezték a csapatot, és két szakaszba osztották be a fiúkat. Az első szakaszba tartoztak a kereskedelmi iskola növendékei és a polgári iskola IV. osztályos tanulói. Ez volt a legényszakasz, ahonnan nyolc cserkész nyerte el a segédtszti minősítést. Ezek a fiúk részt vettek húsvétkor a besztercei cserkész vezetőképző táboron, mint kiképzők, szakasz és rajparancsnokok. A fiúk tagjai voltak a IX. Levente Ifjúvezetőképző csapatnak és mindnyájan részt vettek a nyári Levente Ifjúvezető táborban mint kiképzők.

A legénycserkész szakasz regős munkát is végzett vitéz Kun István őrnagy, katonai nevelésügyi előadó irányítása alatt, aki Bartha Béla csapatparancsnokot betegsége idején többször is helyettesítette. A szakasz másik része jelen volt az erdélyi Cserkészkerület „légiós-tanfolyamán” és beosztást nyert a *Légtalmai Liga* segédszolgálatos csoportjába. Ennek a szakasznak a munkáját Simonffy Károly rajtisztt irányította.

A második szakaszba a polgári iskola I., II., III. osztályos tanulói voltak beosztva. A szakasz egész évi munkája előkészülés volt a próbákra. Az 1941–42. cserkészevben 17 újonc próbázott sikeresen. A szakasz tagjai közül ketten a besztercei nagytáboron is részt vettek. Többször szervezetek kirándulást is. A csapat II. emeleti (Bartha Miklós utca 10. szám) otthonának a megteremtése az ő érdemük. Vezetőjük Nedeczky László segédtsztt.

A csapatgyűléseket kéthetente tartották csütörtökön délután 4-től 5-ig. Ezenkívül minden héten őrsi gyűléseket tartottak az őrök, őrsvetők vezetésével. Két alkalommal rendeztek egész napos csapatkirándulást, amikor a próbák gyakorlati részét: cserkészjátékokat, tábori munkákat, elsősegélynyújtást vették át. Az őrök természet-

¹²⁸ Puskás Lajos: *A tízedéves határkőnél*. 74–76.

sen többször rendeztek őrsi kirándulást és menetgyakorlatokat. Májusban megszervezték a csapat céllövő versenyét, amelyen jó eredményeket értek el. A csapat felszerelését a háborús anyagellátási korlátozások és a csapat szegényes anyagi helyzete miatt nem tudták gyarapítani.¹²⁹ Az 1942–43. és az 1943–44. cserkészévből a csapat tevékenysége szünetelt, a parancsnok, Bartha Béla katonai, majd hadi szolgálatra való bevonulása miatt.¹³⁰

Szómagyarázat

Kohorsz, cohors – a Római Birodalomban, a császárság korában a hadsereg egyik egysége volt. Létszáma 500 és 1000 között váltakozott, nagyjából megfelel a magyar ezrednek. A román cserkészek ezeket a fogalmakat használták az egységeik jelölésére.¹³¹ Egy helység összes cserkészei a helység kohorszát alkotják, bármennyi legyen a számuk. Az első csapat, ami megalakult egy adott településen, volt a helység kohorszközpontja, ehhez csatlakoztak a később alakult csapatok (centúriák). Az alapító csapat parancsnoka lett a kohorsz parancsnoka. Egy kohorsz alapításhoz egy parancsnok kellett, aki ismerte a cserkészet lényegét, 4 őrnyi ifjú (legkevesebb 12) – aki lehetett iparos, gimnazista, földműves, mellékes volt a foglalkozásuk –, és 6 férfi, aki az intézményt anyagilag, vagy legalább szellemileg támogatta. Ha ezek megvoltak, akkor el kellett küldeni a kérést a „Fundatiya Culturală principele Carol” székházába.¹³²

Centúria (század) – a centum (száz) latin szóból származik. A Római Birodalomban a hadsereg egyik egysége volt. A katonai műszavak használata mutatja a két világháború közötti román cserkészet paramilitáris jellegét. A cserkészetben ez a csapatnak felelt meg.¹³³

Stol – Az Országőr nevű szervezet így nevezte a csapatot (a centúriát).¹³⁴

Pâlc – Az Országőr nevű szervezet így nevezte a rajt.¹³⁵

Strajeria, Strejeria, Organizația Straja Țării – Országőr nevű szervezet, ami egy leventeszerű szervezet volt. Fél-katonai felépítéssel és szellemiséggel rendelkezett,¹³⁶ és a vezetés iránti hűség és a sovíniszta öntudat jegyében tevékenykedett. Ez minden fiatal számára kötelező volt.¹³⁷

Jamboree (ejtsd: dzsembori) – Negyedévenként ismétlődő cserkész olimpiász, amit a cserkészek népszövetsége szervez.¹³⁸

Státus – Az Erdélyi Státus a római katolikus egyház sajátos szervezete volt, amely az egyház gazdasági ügyeit vezette polgári és egyházi személyek közös irányítása alatt.

¹²⁹ *A Koloșvári M. Kir. Állami Kereskedelmi Középiskola Évkönyve az 1941/42. iskolai évről.* 21–22.

¹³⁰ Uo. 1942/43. 20.

¹³¹ Mátrai Béla: *i. m.* 2.

¹³² Puskás Lajos: A romániai cserkészet szervezete. In: *Jó Barát.* 1926. november 15., II. évfolyam, 3. szám, 64.

¹³³ Mátrai Béla: *i. m.* 2.

¹³⁴ Hírek. In: *Jó Barát.* 1937. február 15., XII. évfolyam, 6. szám, 138.

¹³⁵ Uo.

¹³⁶ Mátrai Béla: *i. m.* 5.

¹³⁷ Gergely Ferenc: *i. m.* 275.

¹³⁸ Puskás Lajos: A cserkészek népszövetsége. In: *Jó Barát.* 1927. szeptember 15., III. évfolyam, 1. szám, 13–14.

Céljuk az volt, hogy az egyház érdekeit, templomait, nevelő és jótékonyági intézményeit megóvják az állam szüntelen szorongatásaitól.¹³⁹

Astra – Az „Astra” a románság érdekképviselői szerve volt, mely még a monarchia idejében alakult, és a földek felvásárlásával, valamint kulturális tevékenységével Románia egyik legharcosabb és legsikeresebb nacionalista intézménye volt.¹⁴⁰

Wandervögel – Német szó, jelentése: vándormadarak. Az elnevezés utal a csoport gyakori külföldi utazásaira.¹⁴¹

Scout Movement in Transylvania

This study is a presentation about the history of the scout movement in Transylvania. The Hungarian scout movement in Transylvania started in 1911. After that many Hungarian scout team was founded. After 1914, when Transylvania became a part of Romania the Hungarian scout teams joined the Romanian scout association, which was founded in 1914. Between the two world wars the Romanian scout association was under the direct influence of the state. After 1940, when a part of Transylvania was connected to Hungary again, the Hungarian scout movement in Transylvania has also revived. The scout started many kind of good projects. They became a useful part of the society. The centre of the scout movement by that time was Kolozsvár.

A nagyborosnyói református templom szószékcoronája
(Buzogány Dezső fotója)

¹³⁹ Mátrai Béla: *i. m.* 3.

¹⁴⁰ Uo.

¹⁴¹ Uo.